

ISTRAŽIVANJE
ZA PROCJENU PRAKSI
ZASTUPNIKA I ZASTUPNICA
U POGLEDU POŠTOVANJA
LJUDSKIH PRAVA
LGBTI OSOBA U BIH

Mirnes Bakija

**Istraživanje za procjenu praksi zastupnika i zastupnica u pogledu
poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH**

Sarajevo, 2024.

Edicija: *Ljudska prava Sarajevski otvoreni centar*

Publikacija broj: 93

Naslov: *Istraživanje za procjenu praksi zastupnika i zastupnica u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH*

Autor: *Mirnes Bakija*

Urednik: *Amil Brković*

Lektura i korektura: *Sandra Zlotrg*

Prelom i dizajn: *Andrej Arkoš*

Izdavač: *Sarajevski otvoreni centar*

Za izdavača: *Emina Bošnjak*

Kingdom of the Netherlands

 **SARAJEVSKI
OTVORENI
CENTAR**

© Sarajevski otvoreni centar

Nekomercijalno umnožavanje, fotokopiranje ili bilo koji drugi oblik reprodukcije cijele publikacije ili njenih dijelova poželjno je, uz prethodno pismeno informisanje izdavača na e-mail: office@soc.ba. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost njenog autora. Publikacija je izrađena uz podršku Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske u okviru Fonda za ljudska prava. Sadržaj publikacije isključiva je odgovornost Sarajevskog otvorenog centra i nužno ne odražava stavove Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske.

Mirnes Bakija

**ISTRAŽIVANJE ZA PROCJENU PRAKSI
ZASTUPNIKA I ZASTUPNICA U POGLEDU
POŠTOVANJA LJUDSKIH PRAVA
LGBTI OSOBA U BIH**

Sarajevo, 2024.

ISBN 978-9958-536-87-8

CIP zapis dostupan u COBISS sistemu Nacionalne i univerzitetske
biblioteke BiH pod ID brojem 58577926

SADRŽAJ

I UVOD.....	7
1.1.Parlamentarne stranke u Bosni i Hercegovini	9
1.1.1. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine	9
1.1.2. Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine	9
1.1.3. Narodna skupština Republike Srpske	10
II PRVA METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	11
2.1. Ispitanici i ispitanice	11
2.2. Mjerni instrumenti	11
2.3. Postupak i vremenski plan istraživanja	12
III REZULTATI PRVE METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA	13
IV DRUGA (PROŠIRENA) METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	17
V REZULTATI DRUGE (PROŠIRENE) METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA	18
5.1. Uvodna hronološka analiza medijskih sadržaja posljednjih pet godina	18
5.2. Stranka demokratske akcije	22
5.3. Narod i Pravda	26
5.4. Socijaldemokratska partija	30
5.5. Naša stranka	31
5.6. Demokratska fronta i Građanski savez	34
5.7. Hrvatska seljačka stranka BiH.....	35
5.8. Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine	35
5.9. Partija demokratskog progresa	35
5.10. Savez nezavisnih socijaldemokrata	38
5.11. Za pravdu i red	40

VI TABELARNI PRIKAZ POŠTOVANJA LJUDSKIH PRAVA LGBTI
OSOBA U BIH IZABRANIH ZASTUPNIKA I ZASTUPNICA 41

6.1. Stavovi političkih stranaka/klubova zastupljenih
u Predstavničkom domu parlamentarne skupštine
BiH prema dostupnim podacima kroz medije 42

6.2. Stavovi političkih stranaka/klubova zastupljenih
u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH
prema dostupnim podacima kroz medije 43

6.3. Stavovi političkih stranaka/klubova zastupljenih u Narodnoj
skupštini Republike Srpske prema dostupnim
podacima kroz medije 44

VII ZAKLJUČAK 45

IZVORI 47

O AUTORU 50

O SARAJEVSKOM OTVORENOM CENTRU 51

I UVOD

Istraživanje za procjenu praksi zastupnika i zastupnica u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH ima za cilj da prikupi podatke o znanjima, stavovima, kao i percepciji zastupnika i zastupnica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba.

Zastupnici i zastupnice ova tri doma izabrani su za predmet istraživanja jer su ova zakonodavna tijela odgovorna za donošenje nekih od ključnih zakona od kojih zavisi kvalitet života i položaj LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini. Neki od njih su zakon o istospolnim partnerstvima, izmjene krivičnih zakona, reguliranje govora mržnje na osnovu seksualne orijentacije, rodnog identiteta i spolnih karakteristika, ali i propisi koji obuhvataju zdravstvene i administrativne aspekte za transrodne i interpolne osobe.

Kako bi se prikupili potrebni podaci za istraživanje korištene su dvije metodologije. Prva metodologija se odnosila na s ciljem da se istraže stavovi trenutnih zastupnika i zastupnica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba, prepoznavanju dominantnih stereotipa o LGBTI osobama, poznavanju zakonodavstva u BiH koje štiti ovu zajednicu, ali i generalni stavovi o ljudskim pravima LGBTI osoba u BiH. Zbog odbijanja velikog broja zastupnika i zastupnica da ispune online upitnik i izbjegavanja da se izjasne o temi ljudskih prava LGBTI osoba, kreirana je nova metodologija kako bi se došlo do više podataka. Na osnovu odbijanja zastupnika i zastupnica da ispune upitnik možemo zaključiti da se radi o vrlo niskom stepenu razumijevanja ljudskih prava LGBTI osoba, kao i manjku svijesti da se radi na poboljšanju ljudskih prava ove manjinske zajednice u bh. društvu. Druga metodologija, odnosno proširena metodologija, imala je za cilj da se prikupe medijski istupi političara i političarki od početka 2019. godine do kraja jula 2023. godine. Medijski sadržaji analizirani su po ključnim oblastima, kao što su: istospolna partnerstva, sloboda okupljanja LGBTI osoba, nasilje i diskriminacija prema LGBTI osobama i podsticanje na nasilje kroz medije, stereotipi o LGBTI osobama, poznavanje zakonodavstva koje štiti LGBTI osobe, te su analizirani generalni stavovi o ljudskim pravima LGBTI osoba. Druga metodologija je uključena u istraživanje zato što se prvom metodom upitnika nije došlo do željenih informacija. Naime, izuzetno mali broj zastupnika i zastupnica ispunilo je upitnik, a direktnim

putem nije bilo moguće doći do više odgovora. Stoga se pristupilo analizi medijskih tekstova i društvenih mreža.

Sarajevski otvoreni centar kroz svoje dosadašnje iskustvo mapirao je potrebu da se radi na osnaživanju, senzibiliziranju i jačanju kapaciteta izabranih zastupnika i zastupnica entitetskih i državnih zakonodavnih tijela, jer bi bez zagovaračkog pritiska organizacija civilnog društva i međunarodne zajednice mnoge oblasti ljudskih prava LGBTI osoba ostale ignorisane u domaćem pravnom sistemu.

Ovo istraživanje je provedeno prvenstveno kako bismo napravili presjek stanja u znanju i informisanosti političara i političarki kada je u pitanju položaj LGBTI osoba, odnosno kako bismo razumjeli njihove potrebe u radu kada govorimo o LGBTI osobama. Na osnovu ovog istraživanja, radit će se na senzibilizaciji i jačanju kapaciteta, te će ono služiti kao polazna osnova zagovaračkog procesa Sarajevskog otvorenog centra usmjerenog ka izabranim zastupnicima i zastupnicama.

1.1. Parlamentarne stranke u Bosni i Hercegovini

Prije nego što pređemo na rezultate istraživanja o znanjima, stavovima, kao i percepciji zastupnika i zastupnica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH, važno je da predstavimo trenutnu političku strukturu.

1.1.1. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine

Stranke, odnosno klubovi koji su zastupljeni u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH za saziv od 2022. do 2026. godine su:

- Klub poslanika Srpske demokratske stranke (SDS), Partije demokratskog progresa (PDP) i “Za pravdu i red“;
- Klub poslanika Naše stranke (NS) i Bosanskohercegovačke inicijative Kasumović Fuad (BHI KF);
- Klub poslanika Demokratske fronte (DF);
- Klub poslanika Stranke demokratske akcije (SDA);
- Klub poslanika Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), Hrvatske seljačke stranke Bosne i Hercegovine (HSS), Hrvatske kršćanske demokratske unije Bosne i Hercegovine (HKDU BiH); Hrvatske stranke prava BiH – HNS (HSP – HNS), Hrvatske stranke prava dr. Ante Starčević Bosne i Hercegovine (HSP DR AS BiH), Hrvatske demokratske unije Bosne i Hercegovine (HDU BiH);
- Klub poslanika Socijaldemokratske partije BiH (SDP BiH);
- Klub poslanika stranke “Narod i Pravda“;
- Klub poslanika Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD);
- Klub poslanika Srpski klub.

1.1.2. Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine

Stranke, odnosno klubovi koji su zastupljeni u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine za saziv od 2022. do 2026. godine su:

- Stranka demokratske akcije (SDA);
- Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (HDZ BiH), HSSSR, Hrvatska seljačka stranka Bosne i Hercegovine (HSS), Hrvatska

stranka prava BiH (HSP BiH), Hrvatska kršćanska demokratska unija Bosne i Hercegovine (HKDU BiH), Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević Bosne i Hercegovine (HSPAS), Hrvatska demokratska unija Bosne i Hercegovine (HDU), Hrvatska stranka prava Herceg-Bosne (HSPHB), HRAST i Hrvatska nezavisna lista (HNL);

- Socijaldemokratska partija BiH (SDP BiH);
- Željko Komšić – Za građansku državu (DF/GS);
- Povjerenje! (Narod i Pravda, SPU BiH);
- Naša stranka (NS);
- NES – Za europsku BiH;
- Stranka za Bosnu i Hercegovinu (SBiH);
- Hrvatska demokratska zajednica 1990 (HDZ 1990);
- Bosanskohercegovačka inicijativa – Kasumović Fuad;
- Hrvatski nacionalni pomak (HNP);
- Hrvatska republikanska stranka;
- Pokret demokratske akcije (PDA);
- Pomak – pokret za modernu i aktivnu Krajinu.

1.1.3. Narodna skupština Republike Srpske

Stranke, odnosno klubovi koji su zastupljeni u Narodnoj skupštini Republike Srpske za saziv od 2022. do 2026. godine su:

- Klub poslanika Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD);
- Klub poslanika Srpske demokratske stranke (SDS);
- Klub poslanika Partije demokratskog progresa (PDP);
- Klub poslanika Demokratskog saveza (DEMOS);
- Klub poslanika Socijalističke partije;
- Klub poslanika Narodne partije Srpske (NPS);
- Klub poslanika Ujedinjene Srpske;
- Klub poslanika Za pravdu i red;
- Poslanička grupa Socijalističke partije Srpske (SPS);
- Poslanička grupa Pokret za državu;
- Poslanička grupa Demokratskog narodnog saveza (DNS);
- Poslanička grupa Narodnog fronta.

II PRVA METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Ispitanici i ispitanice

U ovom istraživanju je planirano da učestvuje po jedan član ili članica parlamentarne političke partije unutar zakonodavnih tijela, odnosno po jedna osoba iz svakog parlamentarnog kluba, i to na državnom nivou Bosne i Hercegovine te nivou entiteta Republika Srpska i Federacija BiH.

2.2. Mjerni instrumenti

Ispitivanje je podijeljeno u tri kategorije pitanja.

Prva kategorija pitanja se odnosila na skalu Likertovog tipa, a činilo ju je 11 pitanja. Ponuđeni odgovori su se ocjenjivali od 1 do 5 (1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – djelimično se ne slažem; 3 – niti se slažem, niti ne slažem; 4 – djelimično se slažem; 5 – u potpunosti se slažem). Na ovaj način smo planirali utvrditi koliko zastupnici i zastupnice smatraju da je potrebno provesti određene reforme i unaprijediti zakonodavstvo kako bismo imali veći stepen poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH.

Pitanja:
1. Usvajanje zakona o istospolnom partnerstvu potrebno je što prije usvojiti kako bi se riješio pravni status ovih osoba.
2. LGBTI osobe u Bosni i Hercegovini bi trebale imati ista prava kao i svi drugi građani i građanke.
3. Govor mržnje zasnovan na seksualnoj orijentaciji i rodnom identitetu potrebno je javno osuditi.
4. Mediji neprofesionalnim izvještavanjem potiču diskriminaciju i nasilje nad LGBTI osobama.
5. Unaprijediti postojeće zakone koji će sankcionisati osobe koje šire govor mržnje zasnovan na seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu.
6. Potrebno je omogućiti promjenu spola u ličnim dokumentima, bez potpune medicinske tranzicije.
7. Potrebno je unaprijediti nastavni plan i program u kojem bi se izučavalo seksualno i reproduktivno zdravlje.
8. Stranka koju zastupate podržava ustavom zagarantovano pravo na slobodu okupljanja LGBTI osoba, odnosno održavanje 'Bh. povorke ponosa'.
9. Seksualna orijentacija i rodni identitet su česti osnovi diskriminacije pri zapošljavanju.
10. Potrebno je unaprijediti zdravstveni sistem kako bi se izbjegla diskriminacija LGBTI osoba u zdravstvu.
11. LGBTI osobe često doživljavaju psihičko i fizičko nasilje unutar porodice.

U drugoj kategoriji pitanja ispitanici_e su ocjenjivali da li su iznesene tvrdnje tačne ili netačne, uz treću opciju ‘ne znam’. Ocjenjivali su ukupno 8 tvrdnji. Na ovaj način smo planirali utvrditi koliki stepen stereotipa i pogrešnih uvjerenja vlada među ispitanicima_ama.

Pitanja:
<i>1. LGBT osobe u Bosni i Hercegovini traže dodatna prava u odnosu na ostale građane i građanke.</i>
<i>2. Moderna nauka definiše homoseksualnost kao bolest.</i>
<i>3. Živjeti pod pritiskom sakrivanja seksualnosti ili rodnog identiteta može dovesti do narušavanja mentalnog zdravlja.</i>
<i>4. Dijete koje živi u porodici istospolnih roditelja će vjerovatno biti homoseksualac.</i>
<i>5. Seksualnost je privatna stvar o kojoj se ne bi trebalo javno govoriti.</i>
<i>6. Homoseksualnost i transrodnost je došla sa zapada i u koliziji je sa bosanskohercegovačkom tradicijom.</i>
<i>7. Spol i rod imaju isto značenje.</i>
<i>8. Iskazivanje netrpeljivosti prema LGBTI osobama na društvenim mrežama i medijima je sloboda govora.</i>

Treća kategorija pitanja se odnosila na slobodan odgovor ispitanika_ka putem kojeg smo nastojali utvrditi detaljnije stavove u pogledu praksi poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba. Ako bi njihovi odgovori bili površni, dodatnim kontaktom sa ispitanicima, putem telefona ili e-mail korespondencije, došlo bi se do detaljnijih stavova.

Pitanja:
<i>1. Zašto je važno usvajanje zakona o istospolnim partnerstvima? Možete li navesti prava koja LGBTI osobe ne mogu ostvariti u Bosni i Hercegovini zbog nepostojanja ovog zakona?</i>
<i>2. Postoje li zakoni u Bosni i Hercegovini koji štite LGBTI osobe i možete li ih navesti?</i>
<i>3. Vaš generalni osvrt na poštovanje ljudskih prava LGBTI osoba i diskriminaciju prema ovoj zajednici u Bosni i Hercegovini?</i>

2.3. Postupak i vremenski plan istraživanja

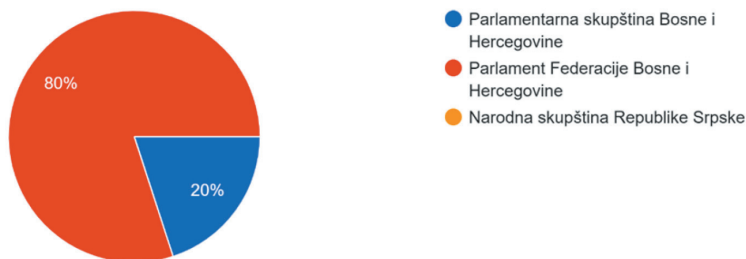
Ispitivanje se vršilo u formi online upitnika, a ispitanicima_ama su date jasne upute o tome šta se istražuje, uz napomenu da će podaci biti korišteni samo u svrhu ovog istraživanja. Planirano je, ukoliko ne bude moguće doći do pojedinih ispitanika, da će dodatno biti lično kontaktirani (putem telefona ili drugih kanala) sa molbom da ispune upitnik. Također, ako ni ovo ne bude moguće, planirano je da se lično dostavi upitnik fizički na listu papira. Ispitanici_e su na početku upitnika ispunjavali ime i prezime, kao i

koju stranku zastupaju, a popunjavanje upitnika je predviđeno da traje do 10 minuta. Predviđeni vremenski plan istraživanja je bio od 1. septembra 2023. godine do 30. novembra 2023. godine.

III REZULTATI PRVE METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA

Prvom metodologijom se pokušalo doći do odgovora izabranih zastupnika i zastupnica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba, odnosno o tome koliko prepoznaju dominantne stereotipe o LGBTI osobama, koliko su upućeni u zakonodavstvo koje štiti LGBTI osobe, ali i do generalnih stavova o ljudskim pravima ove zajednice. Obrazac za istraživanje, odnosno online upitnik, upućen je više puta zastupnicima i zastupnicama na sva tri nova, te su pojedini i lično kontaktirani. Uprkos tome, samo pet zastupnika_ca je učestvovalo u istraživanju, odnosno ispunilo obrazac.

Označite kojem zakonodavnom tijelu pripadate
5 odgovora

Slika 1. Postotak ispunjenosti upitnika iz sva tri doma u BiH

Na nivou Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine samo **jedna (1)** zastupnica je ispunila upitnik, i to iz stranke Bosanskohercegovačka inicijativa Kasumović Fuad (BHI KF). Također, ova zastupnica je na jednoj od sjednica podsjetila zastupnike i zastupnice Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine da ispune upitnik, ali ni nakon toga nije stigao niti jedan odgovor.

Na nivou entiteta Federacije BiH upitnik je bio upućen svim zastupnicama i zastupnicima Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH putem

službenog maila. Od ukupno 98 zastupnika_ca u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, samo **četiri (4)** zastupnika i zastupnice su ispunili upitnik. Odgovore na pitanja o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba u BiH na ovom nivou dobili smo od tri zastupnika_ce iz Naše stranke (NS) te jednog zastupnika iz Socijaldemokratske partije BiH (SDP BiH).

Na nivou entiteta Republike Srpske, upitnik je poslan putem e-maila svim zastupnicama i zastupnicima Narodne skupštine, a **niti jedna (0)** osoba nije ispunila upitnik za istraživanje o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba u BiH. Na osnovu odbijanja da učestvuju u istraživanju, odnosno zbog većinskog odbijanja zastupnika i zastupnica da ispune upitnik, možemo zaključiti da se radi o vrlo niskom stepenu razumijevanja ljudskih prava LGBTI osoba i manjku svijesti da je potrebno više raditi na poboljšanju prava LGBTI osoba u bh. društvu. Osim toga, odbijanje zastupnika i zastupnica da se izjasne o ovoj temi govori o tome koliko je važno raditi više sa izabranim zastupnicama i zastupnicima na poboljšanju dosadašnjeg zakonodavstva koje štiti LGBTI osobe, senzibiliziranju javnosti o postojanju LGBTI zajednice u društvu, odnosno vidljivosti, kao i jednakosti LGBTI zajednice u društvu.

Nadalje, zastupnici i zastupnice bi trebali osuditi svaki govor mržnje koji se plasira putem medija i društvenih mreža, raditi na poboljšanju zakonodavstva, priznavanju istospolnih partnerstava, sprečavanju diskriminacije, poboljšanju obrazovnog sistema, unapređenju zdravstvenog sistema, ali i promjeni dominantnih stereotipa koji vladaju o LGBTI zajednici.

Pet zastupnika i zastupnica (5) koji su ispunili upitnik ovako su odgovorili na tri pitanja otvorenog tipa:

1. Pitanje
Zašto je važno usvajanje zakona o istospolnim partnerstvima? Možete li navesti prava koja LGBTI osobe ne mogu ostvariti u Bosni i Hercegovini zbog nepostojanja ovog zakona?
Odgovori:
➤ Usvajanje zakona o istospolnim partnerstvima je važno zbog izbjegavanja svih oblika diskriminacije prema LGBTI osobama.
➤ Ne mogu ostvariti ni jedno pravo koje proističe iz Porodičnog zakona.
➤ Nasljeđivanje i sva druga prava koja bračni ili vanbračni partneri imaju
➤ Usvajanje ovog zakona je važno kako bi LGBTI osobe stekle pravo da, prvo, zasniju brak ukoliko je riječ o istospolnim partnerima, potom mogućnost na usvajanje djece, pravo na zaštitu i nasljeđivanje imovine, nasljeđivanje penzije partnera, poreske olakšice za bračne partnere, korištenje zdravstvenog osiguranja preko bračnog partnera, itd.
➤ Prava koja proizlaze iz Zakona o nasljeđivanju. Zakoni o nasljeđivanju u BiH prepoznaju brak i vanbračnu zajednicu kao osnov nasljeđivanja. Budući da porodični zakoni propisuju različit spol bračnih partnera (kao i vanbračnih) kao uslov za brak ili vanbračnu zajednicu, time partneri iz istospolnih zajednica bivaju zaknuti za prava iz ove oblasti. Bolničke posjete su rezervisane za bračne partnere i članove porodice, a onemogućene partnerima iz istospolnih zajednica.

Tabela 1. Odgovori na prvo otvoreno pitanje iz upitnika

2. Pitanje
Postoje li zakoni u Bosni i Hercegovini koji štite LGBTI osobe i možete li ih navesti?
➤ Postoje. Izmjene Zakona o zabrani diskriminacije usvojene u PSBiH i Domu naroda 2016.
➤ Zakon o zabrani od diskriminacije BiH.
➤ Ne znam za njih.
➤ Postoje, u prvom redu to su Ustav BiH i Zakon o zabrani diskriminacije.
➤ Zakon o zabrani diskriminacije BiH govori između ostalog i o zabrani diskriminacije na osnovu rodnog identiteta. Također, direktna primjena ESLJP garantuje veći stepen zaštite od diskriminacije (naročito kroz protokole) pa ipak, diskriminacija je prisutna i potrebni su propisi koji će detaljnije i naprednije normirati ovu oblast.

Tabela 2. Odgovori na drugo otvoreno pitanje upitnika

<i>Pitanje 3</i>
Vaš generalni osvrt na poštovanje ljudskih prava LGBTI osoba i diskriminaciju prema ovoj zajednici u Bosni i Hercegovini?
<ul style="list-style-type: none"> ➤ LGBTI osobe u BiH u svakodnevnom životu susreću se sa stereotipima i predrasudama iz razloga što društvo u BiH nije spremno da ih prihvati kao ravnopravne članove zajednice. Zbog animoziteta okoline, a često i zbog straha osude porodice, rijetko i nerado otkrivaju svoju seksualnu orijentaciju. Svi nivoi vlasti u BiH moraju uložiti više napora u zakonskom rješavanju problema s kojima se susreću LGBTI osobe.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Poštovanje bilo kojeg prava, od onih osnovnih na život, obrazovanje, rad, zdravstvenu zaštitu i jednakopravnost do onih koji proističu iz Porodičnog zakona FBiH, kada su u pitanju LGBT osobe u Federaciji BiH, ali i čitavoj BiH je eksces a ne pravilo. Poseban problem predstavlja, ja to nazivam, institucionalna opstrukcija apsolutno svega što ima bilo kakve veze sa promišljanjem o osiguranju prava za LGBT populaciju. Potvrda ove konstatacije je i činjenica da je Naša stranka JEDINI politički subjekt koji bezrezervno i uvijek podržava Povorku ponosa, ali i sve druge aktivnosti LGBT populacije koje su na tragu zaštite prava ove populacije u svim segmentima.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Stigmatizirani su i još uvijek ne mogu potpuno slobodno iskazivati svoju seksualnu orijentaciju
<ul style="list-style-type: none"> ➤ LGBTI osobe su jedna od dvije ili tri najugroženije grupe kada je u pitanju kršenje ljudskih prava u BiH. Pored poboljšanja same legislativne zaštite diskriminiranih grupa, veoma je važan segment edukacije (formalno obrazovanje) mladih osoba kako bi došlo do promjene klime u društvu i odnosa prema LGBTI osobama i drugim diskriminiranim grupama.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Smatram da smo daleko od stepena poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba koji bi bio prihvatljiv za jednu demokratsku zemlju i društvo.

Tabela 3. Odgovori na treće otvoreno pitanje upitnika

Kroz odgovore na otvorena pitanja može se utvrditi dobar nivo znanja zastupnika i zastupnica o ljudskim pravima LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini. Međutim, da bi se donio zaključak o generalnom nivou znanja izabраниh zastupnika i zastupnica o ljudskim pravima LGBTI osoba, potreban je mnogo veći uzorak. Zbog nemogućnosti prikupljanja relevantnih podataka putem upitnika, kreirana je druga metodologija istraživanja.

IV DRUGA (PROŠIRENA) METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

S obzirom na to da prva metodologija, zbog odbijanja zastupnica i zastupnika da učestvuju u istraživanju, nije imala dovoljan uzorak kako bi se istražili stavovi zastupnika i zastupnica u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH, kreirana je druga metodologija kojom bi se prikupili potrebni podaci.

Druga, odnosno proširena metodologija imala je za cilj da se prikupe medijski istupi političara i političarki, odnosno zastupnika i zastupnica, od početka 2019. godine do kraja jula 2023. godine. Prikupljeni su se sadržaji odnosili na ključne oblasti kao što su istospolna partnerstva, sloboda okupljanja LGBTI osoba, nasilje i diskriminacija prema LGBTI osobama i podsticanje na nasilje kroz medije, prava transrodnih osoba, stereotipi o LGBTI osobama, poznavanje zakonodavstva koje štiti LGBTI osobe, kao i druge relevantne teme.

Ukupno je analizirano više od 80 medijskih sadržaja u kojima je moguće pronaći relevantne podatke. Mediji na kojima je bilo moguće pronaći istupe političara i političarki, odnosno zastupnika i zastupnica su: Klix, Radio Slobodna Evropa, InfoRadar, Deutsche Welle BiH, Depo, Radio Sarajevo, Media.ba, Oslobođenje, Žurnal, Crna hronika, Index.ba, Buka, Avaz, Azra, Zašto Ne, Interview, Dnevnik.ba, Nezavisne, N1, Detektor.ba, Bljesak, Mondo, Fokus, Direkt portal, kao i mnogi drugi mediji, ali i društvene mreže. Prikupljeni podaci su raspoređeni u dva dijela. Prvi dio se odnosi na uvodne godišnje preglede ključnih događaja i stavove zastupnika i zastupnica u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH, za svaku godinu pojedinačno, od 2019. do kraja jula 2023. godine – kada je započeto ovo istraživanje. Svaki uvodni pregled bio je fokusiran na stavove o različitim ključnim događajima koji se tiču LGBTI zajednice u toj godini, kao i generalne stavove političara i političarki o LGBTI zajednici i ljudskim pravima LGBTI osoba u BiH.

Druga kategorija se fokusira na pojedinačne političke stranke u BiH, odnosno njihove lidere, koji su često istupali i iznosili stavove o LGBTI osobama, događajima koji se tiču LGBTI zajednice, stereotipima, poznavanju zakonodavstva, potrebi unapređenja dosadašnjeg zakonodavstva i drugim temama koje se tiču ljudskih prava LGBTI osoba u BiH. Političke stranke su analizirane za svaku godinu posebno, i to od 2019. do kraja jula 2023. godine. Svaka politička stranka, za koju postoje podaci kroz medije, ocijenjena je od 1 do 5 (1 – potpuno nepoštovanje ljudskih prava LGBTI osoba; 5 – potpuno poštovanje ljudskih prava LGBTI osoba).

V REZULTATI DRUGE (PROŠIRENE) METODOLOGIJE ISTRAŽIVANJA (Analiza medijskih istupa zastupnika_ca, odnosno političara_ki, o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba u posljednjih pet godina)

5.1. Uvodna hronološka analiza medijskih sadržaja posljednjih pet godina

Tokom 2019. godine u Bosni i Hercegovini je, u Sarajevu, prvi put održana Bh. povorka ponosa kao protest protiv nejednakosti i kršenja ljudskih prava lezbijki, gej, biseksualnih, trans, interspolnih i queer osoba. Kroz Bh. povorku ponosa učesnici i učesnice su zahtijevali jednak pristup javnom prostoru kao svi ostali građani i građanke. Iako je sloboda mirnog okupljanja zagarantovana Ustavom BiH, zastupnici i zastupnice, članovi_ice političkih stranaka, kao i njihove vođe, često su tokom prve Bh. povorke ponosa medijski istupali i raspravljali o tome da li se ona treba održati. Važno je pak naglasiti da su pojedini članovi i članice političkih stranaka prisustvovali ovom javnom okupljanju i na taj način dali podršku. Međutim, mnogo je veći broj političara i političarki koji se nisu slagali s tim da se jednom dijelu društva, u ovom slučaju LGBTI zajednici, omogućiti sloboda okupljanja. Za 2019. godinu analizirano je najviše medijskih istupa zastupnika i zastupnica, političara i političarki o LGBTI zajednici, a izneseni stavovi su se najviše odnosili na Bh. povorku ponosa.

Mediji na kojima su pronađeni istupi za 2019. godinu političara i političarki na temu ljudskih prava LGBTI zajednice su: Radio Slobodna Evropa, InfoRadar, Prometej, Deutsche Welle BiH, Depo, Klix, Radio Sarajevo, Media.ba, Oslobođenje, 24sata.hr, Žurnal, Crna hronika, Opcija.net, Hercegovina.in, Index.ba i Večernji.hr, eTrafika, Raport.ba, N1, Detekrot.ba, Dnevni avaz.

Godinu 2020. obilježila je pojava i širenje koronavirusa na globalnom nivou. Tokom samoizolacije LGBTI osobe suočavale su se sa različitim problemima kao što su nasilje, i to najčešće nasilje roditelja prema LGBTI djeci, gubitak posla, kao i nedostatak podrške zajednice i sistema.

Tokom 2020. godine, uslijed povećanja broja zaraženih koronavirusom, nije održana klasična povorka ponosa, već auto povorka – povorka u automobilima. Na ovakav vid održavanja Bh. povorke ponosa nije bilo reakcija od zastupnika i zastupnica, odnosno političara i političarki, te nije moguće pronaći nikakve relevantne medijske sadržaje.

Kroz analizu medija cijele 2020. godine nije generalno moguće pronaći mnogo istupa političara i političarki o temama ljudskih prava LGBTI osoba. To bi se moglo pripisati manjoj vidljivosti LGBTI zajednice u BiH zbog neodržavanja klasične povorke ponosa i zatvaranja stanovništva kako bi se spriječilo širenje koronavirusa.

Mediji na kojima su pronađeni sadržaji za 2020. godinu na temu LGBTI zajednice su: Klix, N1, Depo, Radio Sarajevo, Buka, Avaz, Azra, ali i drugi mediji.

Tokom 2021. godine održana je druga službena Bh. povorka ponosa, uprkos mnogim preprekama, kako su naveli iz Organizacionog odbora Bh. povorke ponosa. Na ovoj povorci učestvovalo je oko 1000 osoba, a zbog pandemije i ograničenja nisu prisustvovali gosti iz regije i svijeta. Održana je pod sloganom “Otpor sa margine“.

Kroz analizu medijskih istupa političara i političarki, odnosno izabranih zastupnika i zastupnica u 2021. godini, možemo utvrditi da najčešće iznose stavove o LGBTI zajednici neposredno prije održavanje Bh. povorke ponosa, kao i nakon same najave održavanja ovog protestnog skupa.

Bh. povorka ponosa je tokom 2021. godine dobila novčana sredstva kako bi se pokrili troškovi dodatnih mjera sigurnosti.

“Sponosom možemo da vas obavijestimo da smo izvojevali/e nekoliko izuzetno važnih pobjeda koje se tiču odnosa bh. institucija prema javnim okupljanjima, posebno s LGBTIQ predznakom. Naime, naš zahtjev da nadležne institucije osiguraju potpunu sigurnost Bh. povorke ponosa te pokriju troškove dodatnih mjera sigurnosti, podržali su”,¹ naveli su iz organizacije Bh. povorke ponosa.

Krajem 2021. godine desio se i jedan slučaj osvetničke pornografije, gdje je u javnosti pušten privatni snimak Ivana Begića, člana Partije demokratskog progresa, koji se potom povukao iz političkog života.

Tokom 2021. godine analizirani su mnogi bosanskohercegovački mediji kao što su Klix, Zašto Ne, Radio Sarajevo, Interview, Dnevnik.ba, kao i mnogi drugi, ali i društvene mreže na kojima su političari i političarke iznosili stavove o temama koje se tiču LGBTI zajednice.

U 2022. godini održana je i treća Bh. povorka ponosa. Kao i do sada, stranke koje su podržavale ljudska prava LGBTI osoba, to su i nastavile, a oni koji ne podržavaju ljudska prava LGBTI osoba također su nastavili da negoduju zbog organizacije ovog protestnog skupa. Iz Organizacionog od-

¹ Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/institucije-podrzale-bh-povorku-ponosa/426641> (02.11.2023.)

bora Bh. povorke ponosa saopštili su da ovo protestno okupljanje predstavlja važan kontinuitet borbe za prava LGBTIQ osoba, ali i slobodu i poštovanje ljudskih prava svih građana i građanki.

*“Četiri godine nema pomaka kada je u pitanju usklađivanje kantonalnog Zakona o javnom okupljanju, zbog kojeg u kombinaciji sa manjkom volje nadležnih institucija, doživljavamo administrativne i finansijske poteškoće prilikom organizacije povorke. Zbog toga ovisimo od dobre volje pojedina_c ki unutar institucija, umjesto da budemo zakonski zaštićeni_e i ravnopravni_e. Ogorčeni smo ne samo zbog nevoljnosti kantonalnih vlasti da izmijene postojeći kantonalni Zakon o javnom okupljanju, nego i najave uvođenja izmjena zakona koje bi išle u pravcu još većih restrikcija na ustavno i demokratsko pravo građana_ki da koriste javne prostore za organiziranje javnih skupova ili protestnih šetnji...”*², saopštili su iz Organizacionog odbora Bh. povorke ponosa.

Tokom 2022. godine Vijeće ministara BiH, na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice, usvojilo je Akcioni plan za unapređenje ljudskih prava i osnovnih sloboda LGBT osoba u Bosni i Hercegovini za period 2021–2024. godine.

Općinski sud u Sarajevu je 2022. godine donio prvostepenu presudu kojom je prvi put u Bosni i Hercegovini sudski potvrđena diskriminacija prema LGBTI osobama. Presuda je još uvijek prvostepena. Organizacija Sarajevski otvoreni centar podnijela je tužbu za diskriminaciju prema LGBTIQ osobama protiv Samre Ćosović-Hajdarević, tadašnje zastupnice u Skupštini Kantona Sarajevo, još 2019. godine kada se održavala prva Bh. povorka ponosa.

Mediji na kojima su pronađeni istupi za 2022. godinu zastupnika i zastupnica, odnosno političara i političarki, na temu ljudskih prava LGBTI osoba su: Klix, eTrafika, Raport.ba, N1, Detektor.ba, Dnevni avaz, Depo, ali i drugi mediji, kao i društvene mreže.

U 2023. godini zloupotreba ljudskih prava LGBTI osoba u svrhu prikupljanja političkih poena i obračunavanja s neistomišljenicima pokazala se kao zabrinjavajući trend. Događaj koji je obilježio period od početka 2023. godine do kraja jula 2023. godine jeste fizički napad u Banjoj Luci na aktiviste i aktivistice Bh. povorke ponosa, kao i novinare i novinarku. Nedugo prije održavanja, događaj je u mnogim medijima krivo predstavljen kao

² Povorka ponosa; preuzeto: <https://povorkaponosa.ba/2022/07/25/treca-bh-povorka-ponosa-odrzana-uz-podrsku-drustva-i-opstrukcije-vlasti-i-politicara-ki/> (02.11.2023.)

povorka ponosa u Banjoj Luci, a napadu su u velikoj mjeri doprinijele izjave pojedinih političara iz entiteta Republika Srpska.

“Policija nas je istjerala iz objekta u privatnom vlasništvu i rekla da ne možemo biti ni tu, te da nismo nigdje sigurni, da se razidemo jer imaju dojavu da huligani znaju gdje smo. Naglasio je da nismo nigdje sigurni i da odmah idemo iz Banje Luke. Policija nas je planski izvela ispred, ostavila nas nezaštićene na sred ulice, te su otišli sa policijskim automobilom. Pet minuta kasnije su se vratili i stali ispod kuće, te je par trenutaka kasnije iza njih došla grupa između 30 i 40 nasilnika/huligana. Policija je bila tu i nije ništa učinila, već je dopustila nasilje. Mi smo od policije isporučeni huliganima. Poručujemo javnosti i svima koji pokušavaju iznositi lažne i iskrivljene informacije – ne, nismo šetali, ne nije bilo nikakvo organizovano okupljanje. Zabranjeni događaj koji smo trebali organizovati je otkazan i nismo bili niti blizu te lokacije”,³ saopštili su nakon napada iz Organizacionog odbora Bh. povorke ponosa.

Anti-LGBTI kampanja u Banjoj Luci se ubrzo nastavila kada su huligani demolirali prostorije DKC Incel, a koje koristi udruženje građana iz Banjaluke koje se, između ostalog, bavi zaštitom ljudskih prava LGBTI osoba. Također, iste godine, tokom održavanja Osmomartovskog marša u Banjoj Luci, huligani su otrgnuli zastavu duginih boja jednoj od učesnica ovog protestnog skupa.

Krajem juna 2023. godine u Sarajevu je održana četvrta Bh. povorka ponosa, a bez značajnih promjena podržali su je isti političari i političarke koji su je i ranije podržavali.

Mediji na kojima su pronađeni istupi zastupnika i zastupnica, odnosno političara i političarki, na temu ljudskih prava LGBTI osoba su: Klix, Nezavisne, N1, Detektor.ba, Bljesak, Mondo, Fokus, Direkt portal, Radio Sarajevo, InfoRadar, Depo, ali i drugi mediji, kao i društvene mreže.

³ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/bh-povorka-ponosa-policija-nas-je-ispocila-huliganima-meta-nam-je-na-celu/> (02.11.2023.)

5.2. Stranka demokratske akcije

Putem Facebook-statusa, koji su prenijeli mnogi mediji u BiH, Samra Ćosović-Hajdarević, tadašnja zastupnica u Kantonu Sarajevo i članica Stranke demokratske akcije (SDA), pozivala je na izolaciju LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini. Tri godine kasnije, Općinski sud u Sarajevu je donio prvostepenu presudu kojom je prvi put u Bosni i Hercegovini sudski potvrđena diskriminacija prema LGBTI osobama. Facebook-status prenijeli su mnogi mediji pa ga je tako moguće pronaći na portalima Media.ba, Oslobođenje, Klix, ali i mnogim drugim.

“Državo nemaš pravo da se žališ, sve dok stanje naroda ne popraviš. Veliku važnost i značaj je dobila jedna mala skupina od 15 aktivista i aktivistkinja iz Prijedora, Banja Luke, Sarajeva, Bijeljine, Tuzle i ostalih dijelova BiH. Njih 15 je dovoljno da pokrenu inicijativu za povorku i organizuju širom regije te tzv. povorke ponosa koje imaju za cilj da upropaste državu i njen narod. Svako ima pravo na život kakav želi, tako isto imamo i mi svoje pravo da biramo s kim želimo da živimo. Želim da se ovakvi ljudi izoluju i sklone što dalje od naše djece i društva. Neka idu negdje drugo i prave sebi grad, državu, zakone i svoja prava koja im niko neće osporavati. Ali ovdje NE!”,⁴ napisala je na svom Facebook-profilu Samra Ćosović-Hajdarević, tadašnja zastupnica u Skupštini Kantona Sarajevo i članica SDA.

Stranka demokratske akcije je pozvala da se odustane od održavanja prve Bh. povorke ponosa, a njihovo službeno saopštenje prenijeli su mnogi mediji u Bosni i Hercegovini.

“...smatramo da u društvu kakvo je naše, koje njeguje temeljne vrijednosti i uz sve veće izazove savremenog doba nastoji sačuvati porodicu, javne parade i povorke LGBT osoba ne treba organizirati jer će se time samo produbiti jaz između ljudi različitih shvatanja, a ljudska prava neće dobiti novu vrijednost. Zato pozivamo organizatore i vlasti u Kantonu Sarajevo da odustanu od organiziranja ovakvih manifestacija i bez ikakve potrebe ne unose nered među građane glavnog grada Bosne i Hercegovine”,⁵ navodi se u saopštenju Kantonalnog odbora SDA Sarajevo, koje se prenijeli mnogi mediji u BiH.

⁴ Media.ba; preuzeto: <https://www.media.ba/bs/mediametar/mediji-o-povorci-ponosa-koliko-puta-ponovljena-laz-postaje-istina> (07.11.2023.)

⁵ Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/sda-povorku-lgbt-osoba-u-sarajevu-ne-treba-organizirati/190403022> (07.11.2023.)

Lider SDA Bakir Izetbegović u emisiji Pressing 2019. godine, govoreći o prvoj Bh. povorci ponosa, iznio je naučno netačnu činjenicu – kako homoseksualnost nije normalna, ali i dodao da nasilje nije rješenje.

“Nedopustivo je svako nasilje u odnosu na te ljude, nasilje je najgora stvar. Svako ima pravo da bude ono što jeste, ali mi smatramo da niko nema pravo propagirati, paradirati, predstavljati da je nešto normalno što nije normalno. Imamo pravo da branimo naš sistem vrijednosti. Najgora stvar je nasilje nad ljudima koji su sami svojim rođenjem dobili neki problem i sad treba ljudi da ih diskriminišu. Ja sam čovjek vjernik. Ja smatram da je Bog sveznajući. Apsolutan. Smatram da se ne može reći ‘Bog sve zna ali je ovdje malo pogriješio pa ćemo mi popraviti’. Za mene kao vjernika Bog je u pravu, ono što piše u svetoj knjizi za mene je iznad zakona”,⁶ rekao je lider SDA.

Tadašnji gradonačelnik Sarajeva Abdulah Skaka, član SDA, izjavio je kako je *“Seksualnost je lična, personalna ili osobna stvar svakog čovjeka”*,⁷ te rekao da nema ništa više da doda na temu održavanja prve Bh. povorke ponosa.

Nađa Dizdarević-Berberović je bila kandidatkinja SDA za vijećnicu u Općini Stari Grad Sarajevo na lokalnim izborima 2020. godine. Dizdarević-Berberović je za vrijeme kandidovanja za vijećnicu bila direktorica Muzeja “Alija Izetbegović“, a ovu funkciju obavlja i danas. Jedina je članica SDA koja je podržala održavanje Bh. povorke ponosa i ukazala na potrebu jednakosti LGBTI zajednice sa ostalim članovima i članicama društva.

“Odreći se borbe za osnovna ljudska prava? Možda su sarajevski ‘liberali’ u 2020. zamijenili ideologije zarad ličnih interesa, to ne znači da LGBTQ osobe neće slobodno šetati svojim gradom. Hoće, jer u Sarajevu će uvijek biti mjesta za sve ljude”,⁸ napisala je Dizdarević-Berberović na Twitter profilu (današnjoj društvenoj mreži X) uz animaciju srca obojenog u duginim bojama.

Po završetku Lokalnih izbora 2020. godine Nađa Dizdarević-Berberović nije dobila dovoljno glasova za ulazak u Općinsko vijeće Stari Grad. Kroz analizu medijskih sadržaja moguće je zaključiti kako je mnogo manje

⁶ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a377600-izetbegovic-opovorci-ponosa-pravo-da-branimo-nas-sistem-vrijednosti/> (12.12.2023.)

⁷ Radio Sarajevo; <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/abdulah-skaka-komenirao-odrzavanje-povorke-ponosa-u-sarajevu/332158> (07.11.2023.)

⁸ Depo.ba; preuzeto: <https://depo.ba/clanak/208962/unuka-alije-izetbegovica-iskazala-podrsku-lgbtq-populaciji-mozda-su-sarajevski-liberali-u-2020-zamijenili-ideologije> (14.11.2023.)

istupa članova Stranke demokratske akcije o Bh. povorci ponosa u 2021. godini, u usporedbi sa prvom Bh. povorkom ponosa održanom 2019. godine. Haris Zahiragić, član SDA i tadašnji zastupnik u Skupštini Kantona Sarajevo, gostujući na N1 televiziji uputio je kritike na račun ovog protestnog skupa i istakao kako ne podržava Bh. povorku ponosa.

“Ne postoji ta komisija, ni to udruženje, ni ta politika, ni ta ambasada koja mene može natjerati da ja to podržim, da ja, naprimjer, odem tamo, da javno podržim... Nemam problem da ljudi hodaju, da rade šta hoće, ali, dakle, bez mene, jel pošteno, imam li ja to pravo”,⁹ rekao je Zahiragić.

Iz Stranke demokratske akcije nisu u suštini mijenjali stavove o ljudskim pravima LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini ni u 2022. godini. Iako je donesena prvostepena presuda za diskriminaciju jedne članice SDA prema LGBTI zajednici, i ove godine se održavanju Bh. povorke ponosa usprotivio Haris Zahiragić, član SDA.

“Na narednoj sjednici Skupštine KS podnosim inicijativu da Vlada Kantona Sarajevo obešteti sve privrednike i radnike, posebno one koji rade na području općina Stari Grad i Centar, a koji su radi potpune, suviše i cjelodnevnne blokade grada, pretrpjeli značajnu ekonomsku štetu. Također, svi građani koji su oštećeni radi ograničenja prava na kretanje, čak i ulaska i izlaska iz kuće, moraju se obeštetiti. Ovo više nije ‘Parada’, ovo više nisu protesti, ovolika blokada grada je ništa drugo do pokazivanja mišića manjinske politike nad građanima Sarajeva. Ovo je svojevrsna talačka kriza. Nećete nas slomiti, šta više, postići ćete potpuni kontraefekat, a to ćete vidjeti brzo, već u oktobru!”,¹⁰ komentarisao je Zahiragić održavanje treće Bh. povorke ponosa na svom Facebook-profilu.

Zahiragić se nastavio protiviti održavanju Bh. povorke ponosa, iznoseći niz netačnih tvrdnji.

“Prvo su željeli samo da šetaju slobodno, kao sve druge organizacije i skupine... Onda su počeli emitovati LGBT serije na javnoj TVSA... Onda su ih počeli finansirati iz budžeta Kantona Sarajevo... Onda su počeli prenositi

⁹ ZaštoNe; preuzeto: <https://zastone.ba/povorka-ponosa-nije-parada-i-ekspresija-seksualnosti-vec-borba-za-jednaka-prava-lgbtiq-populacije/> (07.11.2023.)

¹⁰ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/zahiragic-ovo-je-talacka-kriza-podnosim-incijativu-za-obestecenje-privrednika/> (26.11.2023.)

njihove Parade na javnoj TVSA live; Onda su počeli pisati dopise ZZO u kojima traže da se promjena spola uvrsti u redovno zdravstveno osiguranje, dok se za mnoge lijekove, metode i terapije hronični bolesnici moraju kreditno zaduživati i organizovati SMS akcije... Onda su počeli prijavljivati Tužilaštvu, CIK-u i drugim organima svaki pokušaj otpora toj ideologiji... Onda su umjesto spola (koji se određuje po rođenju), počeli insistirati na rodu - ma šta to značilo... Onda su okupirali SFF svojim temama, a koji je nastao kao festival Glavnog grada pod okupacijom i agresijom, a koji se uglavnom finansira iz budžeta svih nivoa... Onda su počeli progoniti svakoga ko se usudi imati drugačije mišljenje, putem medija i NVO koje su tiho okupirali pripadnicima svoje ideologije, parama i projektima iz stranih ambasada... Onda su organizovali sramotni performans ispred Narodnog pozorišta - javnim novcem plaćen, na kojem su goli ljudi ganjali naše majke i sestre po javnom Trgu... Onda su, ove godine, u Historijskom muzeju Bosne i Hercegovine organizovali drag performans, zapravo performans tranvestita koji su izvodili šund muziku u toj javnoj ustanovi kulture i historije prve kategorije... Onda su počeli insistirati da se Vijećnica iluminira njihovom zastavom, a kada je to Gradonačelnica odbila - na čemu joj čestitam, prave agresivnu medijsku kampanju protiv nje. Šta je sljedeće? Sve kulture ustanove i institucije moraju biti podređene njima? Drag predstave u obdaništima i školama? Zahtjevi za skrnavljenjem institucije braka? Zahtjevi za usvajanje djece? Ukidanje spolova i uvođenje rodova u škole i društvo generalno? Javno finansirane promjene spola? Hormonalne terapije nad djecom bez obzira na saglasnost roditelja? Izolacija i satanizacija svakoga ko ima drugačije mišljenje? Njihovi zahtjevi nemaju granicu. To nije više seksualna orijentacija. Niti je to stvar ličnih izbora na koje svako ima pravo - neka radi ko šta hoće sa svojim životima, emocijama i tijelima - i to zaista mislim. Međutim, to je ideologija, to je sekta, to je politički pokret, to postaje religija - koja ne prihvata drugačije mišljenje, stoga je kao takva puno opasnija nego što djeluje na prvi pogled sa svim tim šarenim zastavama. Imamo pravo da branimo svoje običaje, svoj način življenja, svoja moralna načela, pa ako hoćete i svoje pravo na vjerska uvjerenja. Pozivam pravoslavce, koji se još drže dobro na ovoj temi, ali i katolike, koji nisu zamijenili križ za zvjezdice sa zastave EU, da se zajedno odupremo ovom izazivanju Božije srdžbe na cijelo društvo i odbranimo svoje pravo na naš način življenja. Znete i jedni i drugi i treći priču o Lutovom (Lotovom) narodu i Sodomi? Mislim da barem na ovu temu možemo imati konsenzus. Pozivam i one manje religiozne, a koji smatraju da promocija neprirodnih običaja, remeti, ako ništa, temeljni biološki poredak i u teoriji opstanak

ljudske vrste, da skinu okove autocenzure. Ma koliko ću izazvati napada na sebe ovim i svakim drugim statusom ili govorom na ovu temu, neću sebi dozvoliti da budem ušutkan, govorit ću i pisati pod svaku cijenu, pa i po cijenu političke karijere. Politika ne može biti sama sebi svrha, ona mora artikulirati i zastupati interese onih koje predstavlja. Uostalom, borili smo se protiv verbalnog delikta. I izborili smo se. Danas se moramo boriti da tu slobodu zadržimo! I neka moramo. Čast mi je imati privilegiju boriti se na tom putu. I na kraju, citirat ću prevod ajeta iz sure Al-Baqarah: ‘Kada im se kaže: Ne remetite red na Zemlji! – odgovaraju: Mi samo red uspostavljamo! Svašta! Uistinu, oni nered siju, ali to ne osjećaju’”,¹¹ napisao je Zahiragić na svom Facebook-profilu.

Haris Zhiragić je nastavio u 2022. godini sa sličnim izjavama, te je na svom YouTube kanalu objavio predizborni spot u kojem voditeljica čita navodne vijesti iz budućnosti, odnosno iz 2032. godine.

“Od danas u predškolskim i školskim ustanovama u Kantonu Sarajevo ne postoje dječaci i djevojčice, učenici i učenice, nego su svi učenici. Revolucionarna je odluka Ministarstva za osnovno i srednje obrazovanje. Obavezne uniforme koje će učenici nositi će biti rodno neutralne...”,¹² navodi se u izmišljenim vijestima iz budućnosti u predizbornom spotu Harisa Zahiragića.

5.3. Narod i Pravda

Član političke stranke Narod i Pravda i tadašnji predsjednik Skupštine Kantona Sarajevo Elmedin Konaković pozvao je 2019. godine organizatore da preispitaju namjeru i potrebu da se organizuje povorka u Sarajevu. U saopštenju je navedeno kako u uzavreloj političkoj situaciji u BiH bilo kakva eskalacija može izazvati negativne posljedice.

“Zalažemo se za vladavinu prava, toleranciju i suživot svih različitosti, ali se protivimo organizovanju manifestacija koje neće popraviti, već mogu pogoršati ukupnu sigurnosnu situaciju u Sarajevu i šire. Ne negirajući prava svakog pojedinca na slobodu u svakom smislu, pozivamo organizatore povorke da vode računa o činjenici kako je velika većina građana Sarajeva protiv povorke, jer su u suprotnosti s tradicionalnim vrijednostima

¹¹ Source.ba; preuzeto: <https://www.source.ba/clanak/BiH/647958/dt> (12.12.2023.)

¹² Youtube kanal Harisa Zahiragića; preuzeto: <https://www.youtube.com/watch?v=UeYqQj7Fwyo> (12.12.2023.)

i njihovim vjerskim osjećanjima”,¹³ saopšteno je iz stranke Narod i Pravda. Ramiz Turulja, član političke stranke Narod i Pravda, također je iznio neslaganje sa održavanjem prve Bh. povorke ponosa na svom Facebook-profilu, a što su prenijeli mnogi mediji.

“Apsolutno sam protiv bilo kakvih parada i ičega sličnog! Ne interesuje me ko je šta, ko koga voli, svako ima pravo na izbor ali šetnje i to nešta apsolutno NE!”,¹⁴ napisao je Ramiz Turulja na Facebooku.

Ibrahim Kerla, član političke stranke Narod i Pravda, kazao je: *“Ne negirajući prava svakog pojedinca na slobodu u svakom smislu, pozivamo organizatore povorke da vode računa o činjenici kako je velika većina građana Sarajeva protiv povorke, jer je u suprotnosti s tradicionalnim vrijednostima i njihovim vjerskim osjećanjima. Pozivamo organizatore povorke da vode računa i o činjenici da je sloboda čovjeka ograničena slobodom i pravima drugog čovjeka.”*¹⁵

Kroz analizu medijskih istupa u 2021. godini pokazalo se da članovi i članice stranke Narod i Pravda nisu pozivali na otkazivanje druge Bh. povorke, kao što je to bio slučaj za vrijeme održavanja prve Bh. povorke ponosa 2019. godine.

Nakon saznanja da su 2021. godine kabinet premijera Kantona Sarajevo Edina Forte, načelnik Općine Centar Sarajevo Srđan Mandić i gradonačelnica Sarajeva Benjamina Karić izdvojili finansijska sredstva kako bi se pokrili dodatni troškovi osiguravanja Bh. povorke ponosa, oglasio se Emir Rustempašić, vijećnik Općinskog vijeća Novo Sarajevo i kadar političke stranke Narod i pravda.

“Pomogli su sve sportiste i kulturne radnike, sačuvali sva radna mjesta, sve građane sa BIROa pozapošljavali, riješili sve socijalne slučajeve, dali poticaje za sve privredne i poljoprivredne subjekte, doveli su vodu, struju i kanalizaciju do svake kuće u općini, gradu i kantonu, zakrpili su sve rupe, opremili sve ambulante i škole, riješili sva klizista..., i onda, od onih viška

¹³ Radio Slobodna Evropa; preuzeto: <https://www.slobodnaevropa.org/a/povorka-ponosa-sarajevo-ima-izac/30133620.html> (07.11.2023.)

¹⁴ Crna Hronika; preuzeto: <https://crna-hronika.info/politicari-o-paradi-ponosa/35832> (07.11.2023.)

¹⁵ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a364256-za-i-protiv-andquotpovorke-ponosaandquot/> (07.11.2023.)

para sto im je ostalo poguraše paradu”,¹⁶ napisao je Rustempašić na svom Facebook-profilu.

Lider političke stranke Narod i pravda, Elmedin Konaković, na svom Facebook-profilu reagovao je nakon odluke da se izdvoji novac za osiguravanje druge Bh. povorke ponosa.

“(...) Protiv sam svake vrste diskriminacije i protiv sam promocije seksualnosti, protiv sam povorke. Ove godine o tome nisam raspravljao. Ta se moja šutnja nažalost opet koristi za kreiranje različitih spinova, zato ću samo napisati nekoliko činjenica. Premijer je odluku da se izdvoji novac iz budžeta donio sam, ima na to zakonsko pravo, o tome nije odlučivala Vlada KS. Ima naravno i pravo na svoj stav. Novac je izdvojen za dodatne sigurnosne kapacitete jer je riječ o skupu visokog rizika”,¹⁷ napisao je Konaković na svom Facebook-profilu.

Tokom 2021. godine načelniku Općine Ilidža Nerminu Muzuru, članu političke stranke Narod i pravda, tokom razgovora za Interview.ba upućeno je pitanje: *“NiP je na početku djelovanja imao prilično, za mene, negativan stav povodom Parade ponosa, odnosa prema LGBT populaciji. Eto, to ja pamtim. Kakav je Vaš osobni stav?”*

Nermin Muzur odgovorio je: *“Kada su u pitanju prava bilo kojeg pojedinca ja sam apsolutno za puna prava. Nemam protiv ništa da se bilo ko izjasni bilo kako. Ali, isto tako ne vidim razlog ni način zašto bi neko meni nametao bilo šta. Ja sam zagarantovana prava svih ljudi, niko se ne daj Bože ne smije osjećati ni manje važan, ni manje vrijedan. Ali nisam za nametanje. Koliko god to zvučalo, kako mi Vi kažete, fraza. Nemam, moram to ponoviti, ni protiv koga ništa.”*¹⁸

Na istom mediju slično pitanje je upućeno Aljoši Čampari, članu političke stranke Narod i pravda, koje je glasilo: *“Da se vratimo na Narod i pravdu, odnosno sličnosti i razlike između te stranke i Vaših svjetonazora. Pa ćemo*

¹⁶ Dnevni Avaz; preuzeto: <https://avaz.ba/vijesti/bih/672915/vijecnik-nip-a-napao-sdp-ins-zbog-parade-ponosa-rijesili-sve-probleme-pa-pogurase-paradu?komentari> (18.11.2023.)

¹⁷ Facebook Elmedin Konaković; preuzeto: <https://www.facebook.com/dinokonakovic.narodipravda.ba/posts/2338534686282500> (18.11.2023.)

¹⁸ Interview; preuzeto: <https://interview.ba/2021/04/08/nermin-muzur-bosnjaci-trpe-je-je-sebija-nedodirljiva/> (18.11.2023.)

konkretno. Za mene je slučaj održavanja LGBT Pridea bio lakmus papir za stranke, test za poštivanje ljudskih prava.”

Čampara je na to odgovorio: *“Moj stav je da svako individualno ljudsko pravo koje je propisano Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, koje ima direktnu primjenu u BiH, jednostavno je aksiom koji ne treba dokazivati.”*¹⁹

Članovi i članice političke stranke Narod i Pravda nisu načelno mijenjali stav o održavanju protestnog skupa Bh. povorke ponosa. Klub Naroda i Pravde u Skupštini Kantona Sarajevo 2022. godine pokrenuo je inicijativu za donošenje propisa kojim će se dodatno precizirati prostor za javna okupljanja u Kantonu Sarajevo. Tada su naveli da će lokacije za javna okupljanja biti definisane u zonama u kojim ne dolazi do, kako su naveli, ugrožavanja prava i sloboda drugih osoba, zdravlja ljudi, sigurnosti ljudi i imovine i ometanja javnog saobraćaja, a u skladu sa Zakonom o javnom okupljanju u Kantonu Sarajevo.

“Tražimo podršku svih stranaka i pojedinaca u Skupštini Kantona Sarajevo kako bismo spriječili i zaustavili saobraćajni kolaps i blokade grada koje se i ovih dana dešavaju. Prijedlog izmjena ovih propisa pripremit ćemo za narednu sjednicu Skupštine Kantona Sarajevo koja će se održati početkom jula”,²⁰ naveli su u saopštenju iz stranke Narod i Pravda.

Adnan Delić, član stranke Narod i Pravda, iskoristio je službenu stranicu Ministarstva privrede Kantona Sarajevo za lični stav o tome da ne podržava Bh. povorku ponosa.

“(...) Prije svega, smatram da ovakva okupljanja ne doprinose boljem razumijevanju i prihvatanju velikih društvenih i kulturoloških promjena u našem društvu. Štaviše, ranija iskustva su pokazala da ova okupljanja izazivaju revolt građana i građanki i prijetnja su po opću sigurnost, kako učesnika ovog događaja, tako i potencijalno drugih građana, a to dokazuju i visoki stepeni pripravnosti i angažiranosti pripadnika sigurnosnih službi na ovakvim događajima. Kod nas u Bosni to se zove šcorlučenje i nije nešto što je omiljeno i prihvaćeno u javnosti. Osim toga, nismo mi izuzetak, niti

¹⁹ Interview; preuzeto: <https://interview.ba/2021/03/05/aljosa-campara-nakon-odlaska-iz-sda-potpuno-smo-porazeni-jer-smo-spali-na-to-da-nam-vucic-donosi-vitre/> (18.11.2023.)

²⁰ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/narod-i-pravda-zeli-da-definise-mjesta-za-javna-okupljanja-u-sarajevu/> (26.11.2023.)

i po čemu drugačiji od drugih zemalja u regiji i smatram da je sasvim opravdana frustracija javnosti u vezi s nametanjem vrijednosti manjine kao maintsreama, odnosno društvene datosti i neophodnosti”,²¹ napisao je Delić na službenoj stranici Ministarstva pravde. Objavu više nije moguće pronaći, osim u medijima koji su je prenijeli.

5.4. Socijaldemokratska partija

Socijaldemokratska partija BiH (SDP BiH) svoju podršku iskazala je nakon prijetnji koje su upućene organizatorima prve Bh. povorke ponosa 2019. godine, nakon same najave ovog događaja.

“Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine osuđuje govor mržnje, diskriminaciju i prijetnje nasiljem u vezi sa organizacijom prve bosansko-hercegovačke Povorke ponosa. Insistiramo na provođenju Zakona o zabrani diskriminacije i krivičnih zakona u BiH, te zahtijevamo adekvatan odgovor pravosudnih institucija u vezi sa napadima na organizatore i organizatorice”,²² saopštili su iz SDP-a BiH.

U medijima je moguće pronaći učešće dvojice članova Socijaldemokratske partije, Svetozara Pudarića i Saše Magazinovića, na prvoj Bh. povorci ponosa. Kroz analizu medijskih sadržaja u 2021. godini može se utvrditi da samo pojedini članovi i članice Socijaldemokratske partije BiH daju podršku održavanju Bh. povorke ponosa, te ističu važnost poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba u BiH. Drugu Bh. povorku ponovo je podržao Saša Magazinović, sadašnji zastupnik u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH. Na svom Facebook-profilu Saša Magazinović je kroz videoobraćanje pružio podršku održavanju ovog protestnog skupa.

Nakon napada na LGBTI aktiviste u Banjoj Luci 2023. godine, oglasio se i potpredsjednik SDP-a Vojin Mijatović koji je na svom Facebook-profilu napisao da *“zabrana bilo čije slobode, nije ništa drugo nego fašizam”*. *“Odluka vlasti u Banjoj Luci i RS da zabrane šetnju LGBT aktivista predstavlja direktno kršenje elementarnih ljudskih prava. Napad huligana u Banjoj Luci je posljedica nakaradnih stavova vlastodržaca. Najoštrije*

²¹ Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/sarajevski-ministar-licni-stav-protiv-povorke-ponosa-objavio-na-stranici-ministarstva/220625047> (26.11.2023.)

²² Istinomjer.ba; preuzeto: <https://istinomjer.ba/ustav-bih-i-konvencije-o-ljudskim-pravima-na-strani-prve-bh-povorke-ponosa/> (07.11.2023.)

osuđujem napad i tražim od MUP-a RS da se počinioci otkriju i uhapse”,²³ naveo je Mijatović.

Benjamina Karić, članica stranke SDP i aktualna gradonačelnica Sarajeva, odbila je 2023. godine zahtjev Bh. povorke ponosa da se Vijećnica osvijetli duginim bojama, u znak podrške i solidarnosti sa LGBTIQ osobama u bh. društvu.

Na četvrtoj Bh. povorci ponosa ponovno je učestvovao Saša Magazinović, aktualni zastupnik SDP-a u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, koji je kazao da šeta za sve obespravljene.

“Dakle ja sam jedan od ljudi koji se zakleo na poštovanje Ustava, naš Ustav se poziva na univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, i ističe posvećenost jednakosti građana. Kada o ovoj šetnji govorimo, svi imaju različite motive da izađu, ja danas ne samo da dajem podršku zajednici, nego šetam za sve obespravljene u Bosni i Hercegovini”,²⁴ rekao je Saša Magazinović.

5.5. Naša stranka

Naša stranka (NS) u više navrata podržala je održavanje prve Bh. povorke ponosa 2019. godine. Tadašnji premijer Kantona Sarajevo Edin Forto poručio je da postoje sve zakonske pretpostavke da se Bh. povorka ponosa održi.

“Organizatori Bh. povorke ponosa su dobili dozvolu za održavanje od Ministarstva unutrašnjih poslova KS. Samim tim, postoje zakonske obaveze da se ovaj skup održi dostojanstveno i mirno. S druge strane Vlada KS će u skladu s našim odgovornostima osigurati sve što je potrebno da se ispoštuje dato odobrenje. (...) Kao premijer Kantona učinit ću sve da svi građani i građanke ovog Kantona budu ravnopravno tretirani, da imaju pravo na okupljanje i da uživaju zaštitu policije. U proteklim danima Festivala još jednom smo pokazali da je Sarajevo grad otvorenog srca, prijestolnica kulture i tolerancije, potrudimo se da taj imidž zadržimo i njegovujemo”,²⁵

²³ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/mijatovic-o-napadu-nisu-problem-lgbt-aktivisti-vec-peeri-na-vlasti/> (28.11.2023.)

²⁴ Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/uzivo-cetvrta-bh-povorka-ponosa-pocelo-okupljanje-u-sarajevu/501858> (26.11.2023.)

²⁵ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a364106-reakcija-forte-na-poziv-da-se-otkaze-gay-parada/> (07.11.2023.)

rekao je Edin Forto, a izjavu je moguće pronaći u mnogim bh. medijima.

Kroz fotografije i medijske izvještaje možemo utvrditi kako je nekoliko članica i članova Naše stranke prisustvovalo i time direktno podržalo prvu Bh. povorku ponosa, Edin Forto, Damir Arnaut i Sabina Ćudić. Naša stranka se oglasila i saopštenjem za javnost koje su prenijeli mnogi mediji, a u kojem su dali nedvosmislenu podršku organizaciji Bh. povorke ponosa. Pozvali su institucije na odgovorno djelovanje te osudili svaki govor mržnje, a u saopštenju su naveli kako je dužnost institucija ove zemlje da svojim građanima i građankama garantuju slobodu kretanja, izražavanja i okupljanja, te da ih zaštite od diskriminacije, bez obzira na njihovu vjeru, rasu, etničku pripadnost i sve druge posebnosti, uključujući seksualno opredjeljenje.

“Ljudska prava se ne smiju tretirati kao supermarket iz kojeg možemo birati prava jednih, a u isto vrijeme ignorisati prava nekih drugih. Kao i uvijek tokom svog desetogodišnjeg postojanja, Naša stranka bezuvjetno podržava ljudska prava i slobode svih građana Bosne i Hercegovine”,²⁶ pisalo je u saopštenju Naše stranke.

Članovi i članice Naše stranke opet su podržali protestno okupljanje LGBTI zajednice – drugu Bh. povorku ponosa, održanu 2021. godine. Mnogi članovi i članice ove stranke učestvovali su na drugoj Bh. povorci ponosa, kao što su: Edin Forto, Predrag Kojović, Damir Arnaut, Darja Softić Kadenić, Mio-mirka Mila Melank, kao i zamjenica gradonačelnice Sarajeva Anja Margetić.

“Bosna i Hercegovina mora biti država u kojoj vladaju jednaka prava za sve. Država slobode u kojoj nema diskriminacije. Šetamo ka tom cilju”,²⁷ naveli su na oficijelnoj Facebook-stranici Naše stranke, uz fotografije njihovih članova i članica na drugoj Bh. povorci ponosa.

Na trećoj Bh. povorci ponosa održanoj 2022. godine, prema dostupnim medijskim izvještajima, iz Naše stranke učestvovali su tadašnji premijer Kantona Sarajevo, Edin Forto, zastupnik u Parlamentu Bosne i Hercegovine Damir Arnaut, i potpredsjednik Naše stranke Mirsad Čamdžić.

²⁶ LGBTI.ba; preuzeto: <https://lgbti.ba/nakon-najavljene-prve-povorke-ponosa-u-bih-retrospektiva-i-pregled-reakcija/> (07.11.2023.)

²⁷ Twitter (X) Naša stranka; preuzeto: <https://twitter.com/NasaStrankaBiH/status/1426509125148631044> (18.11.2023.)

“Svako ima pravo da iskaže svoj stav, strašno je bitno da nema govora mržnje u javnom prostoru i moramo se protiv toga boriti”,²⁸ poručio je Forto na pitanje o komentarima na društvenim mrežama. Tom prilikom naglasio je kako je Bh. povorka “protest za građanska prava” i da se građanska prava ne mogu gledati kao švedski stol, nego su za sve ljude u Bosni i Hercegovini.

U 2023. godini Naša stranka i veliki broj njenih članova već tradicionalno podržava održavanje Bh. povorke ponosa, kao i zaštitu ljudskih prava LGBTI osoba. Nakon napada u Banjoj Luci na aktiviste i aktivistice, oglašili su se putem svojih službenih kanala.

“Najoštrije osuđujemo nasilnički primitivizam. Pozivamo organe pravosuđa i policiju da što hitnije reaguju. Također, pozivamo sve političare da osude nasilje jer je, nesumnjivo, i njihova retorika doprinijela da do nasilja dođe. Pripadnici LGBT populacije moraju dobiti mogućnost da slobodno ispoljavaju svoj identitet i da ga manifestiraju kroz kulturne i druge događaje. Nasilnicima mora biti oduzeta mogućnost da nad njima i nad bilo kim drugim ispoljavaju nasilje. LGBT populaciji sloboda, nasilnicima zatvor”,²⁹ naveli su u saopštenju, koje su prenijeli mediji.

Zastupnik u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine Damir Arnaut, član Naše stranke, pružio je podršku četvrtoj Bh. povorci ponosa održanoj 2023. godine.

“Još 2008. sam bio prvi javni zvaničnik koji je otvoreno, jasno, bez ikakvih ‘ali’, javno podržao Queer Fest. Prvi na političkoj sceni Bosne i Hercegovine izgovorio ‘Evropska konvencija nije švedski sto’. U BiH nije lako biti ispred vremena, ali je lijepo. Sretan 4. Sarajevo Pride”,³⁰ rekao je Damir Arnaut.

Edin Forto, predsjednik Naše stranke, podržao je održavanje i četvrte Bh. povorke ponosa.

²⁸ Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/fortina-poruka-sa-povorke-ponosa-svako-ima-pravo-da-kaze-svoj-stav-ali-ovo-je-protest-gradjana/220625065> (28.11.2023.)

²⁹ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/nasa-stranka-lgbt-populaciji-sloboda-nasilnicima-zatvor/> (28.11.2023.)

³⁰ Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/damir-arnaut-povodom-bh-parade-ponosa-prvi-sam-podrzao-lgbt-prava-u-bih/501835> (20.11.2023.)

“Ovdje sam jer mi znamo da je u BiH ogroman broj ljudi diskriminiran u društvu, bilo politički, socijalno, ekonomski ili u smislu u kojem je ova grupa ljudi. LGBT zajednica mora dobiti više od društva u kojem plaćaju porez, žive i priređuju, onog trenutka kad budemo jedni druge gledali potpuno ravnopravno, bez obzira na status i razlike onda smo spremni za mnogo veće stvari kao društvo”,³¹ rekao je Edin Forto tokom jednog od medijskih istupa.

Održavanje četvrte Bh. povorke ponosa podržali su i mnogi drugi članovi i članice Naše stranke.

5.6. Demokratska fronta i Građanski savez

Adna Pandžić bila je zajednička kandidatkinja Demokratske fronte (DF) i Građanskog saveza (GS) za načelnicu sarajevske Općine Novo Sarajevo na lokalnim izborima 2020. godine. Na svom Facebook-profilu nakon održane Bh. povorke ponosa napisala je kako je to *“povorka stida”*, te dodala *“izražavam definitivno i konačno protivljenje i neprihvatanje te skupine u našem društvu. Duhovni, vjerski i moralni principi kao jedini, posljednji faktor odlučivanja bez alternative, koji ne dozvoljava mom ljudskom razumu, savjesti i svijesti da to prihvati kao normalan obrazac ponašanja.”*³²

Centralna izborna komisija BiH je na sjednici dala prijedlog da se Adna Pandžić kazni s 3000 KM. Sud BiH poništio je odluku Centralne izborne komisije BiH, a kao razlog su naveli da je sporna objava objavljena prije početka izborne kampanje, te da je Adna Pandžić stupila iz pozicije građanke, a ne političke stranke koju zastupa.

Ove dvije stranke su se izvinile nakon izjava njihove kandidatkinje za načelnicu.

“Ovaj istup nema niti jednu dodirnu tačku sa politikama Građanskog saveza, među kojima značajno mjesto zauzima borba za prava svih marginalizovanih društvenih grupa u koje spada i LGBTIQ zajednica. Ovim putem upućujemo izvinjenje ovoj zajednici zbog nesmotrenog i ničim izazvanog

³¹ Radio Sarajevo: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/forto-za-radio-sarajevoba-lgbt-zajednica-mora-dobiti-vise-od-drustva-u-kojem-placaju-porez/501872> (28.11.2023.)

³² Fokus.ba; preuzeto: <https://www.fokus.ba/vijesti/bih/adna-pandzic-platit-ce-3-000-km-je-je-povorku-ponosa-nazvala-povorkom-stida/1882950/> (12.12.2023.)

istupa naše članice i istovremeno dajemo punu podršku ovoj zajednici u borbi za njihova prava. Ovoj ocjeni i podršci pridružuje se i Demokratska fronta, koja na predstojećim lokalnim izborima u Kantonu Sarajevo nastupa u koaliciji sa Građanskim savezom”,³³ saopštili su iz Demokratske fronte i Građanskog saveza.

5.7. Hrvatska seljačka stranka BiH

Mario Karamatić, predsjednik Hrvatske seljačke stranke (HSS BiH) poručio je u razgovoru za N1 kako smatra da je Europskoj uniji svejedno što će se održati povorka ponosa. Karamatić je rekao i to kako poštuje svačiju seksualnu orijentaciju, ali da to njemu nije normalno.

“Drago mi je da će biti u Sarajevu pošto političko Sarajevo već godinama barem prema bh. Hrvatima vodi pedersku politiku, onda mi je nekako i logično da ona bude u Sarajevu”,³⁴ rekao je Mario Karamatić.

5.8. Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine

Prvu Bh. povorku ponosa podržao je kratkom izjavom predsjednik Hrvatske demokratske zajednice BiH (HDZ BiH), Dragan Čović, komentarišući kako je pobornik svih različitosti. *“Kod nas svako malo neko paradira. Ja sam pobornik svih različitosti, to je personalna stvar. Naravno, svako od nas razmišlja drugačije i to treba uvažavati, i to je različitost”,³⁵ istakao je u izjavi, koju su prenijeli mnogi mediji u BiH. Stranka se nije direktno oglašila i iznijela stav o održavanju prve Bh. povorke ponosa.*

5.9. Partija demokratskog progresa

Draško Stanivuković, član Partije demokratskog progresa (PDP) i aktuelni gradonačelnik Banje Luke, gostujući na Face televiziji 2020. godine rekao je da svako ima pravo na opredjeljenje, ali da, dok je on na čelu Banje Luke, “gay parada“ neće biti organizovana u tom gradu. Tom prilikom istakao je da je on Srbin i pravoslavac te da “gay parada“ nije u duhu naroda kojem pripada.

³³ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a460169-gs-i-df-se-izvinili-gradjanima-novog-sarajeva-zbog-istupa-adne-pandzic/> (13.12.2023.)

³⁴ Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala teme/povorka-ponosa-za-i-protiv/332005> (07.11.2023.)

³⁵ Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala teme/povorka-ponosa-za-i-protiv/332005> (07.11.2023.)

“Neka svako radi što u dubini sebe osjeća. Svako ima pravo na sve vrste opredjeljenja. Mislim da je jedna gay parada dovoljna u Sarajevu, za čitavu zemlju. Mislim da je to sasvim dovoljno. Ovdje ima gay parada, dovoljno. Mislim da nema potrebe u Banjoj Luci. Smatram da niko u Banjoj Luci nije ugrožen, po bilo kojoj opredjeljenosti. Ako neko želi da izrazi takvu vrstu svog stava, do Sarajeva je tri sata i svake godine ima ovdje. Ima u Beogradu, evo i u Sarajevu”³⁶, kazao je Draško Stanivuković tokom gostovanja na Face TV-u.

Ubrzo nakon izjava Draška Stanivukovića pojavili su se transparenti upućeni gradonačelniku Banje Luke na kojim je pisalo “Šetajmo za ljubav, Draško” i “Banjaluka je i naš grad!”. Poruke su bile postavljene na jednu od pasarela u blizini njegove kuće. U medijima nije moguće pronaći bilo kakvu reakciju Draška Stanivukovića na postavljene transparente.

Tokom 2021. godine objavljen je privatni eksplicitni videosnimak Ivana Begića, člana Partije demokratskog progresa. Begić je ubrzo potvrdio da je dobio prijetnje objavom snimka, zbog čega mu je narušeno psihičko zdravlje.

“Nakon mjeseci ucjena, psihičkog maltretiranja i prijetnji, danas je pušten moj privatni snimak koji se preko stranačkih baza naših protivnika šalje građanima i širi društvenim mrežama. Zbog istog snimka traženo mi je pola milijuna KM, a zbog pritisaka i prijetnji koje trpim moje zdravstveno stanje se naglo pogoršalo. Zbog svega toga danas sam ponovo kod psihijatra i ne osjećam se dobro”³⁷, rekao je Begić.

Begić je nakon objave snimka napustio Partiju demokratskog progresa i povukao se iz političkog života. Ovakva jedna objava, videosnimka sa dvije muške osobe i njihovo prisilno outovanje, ukazuje na šta su sve politički protivnici spremni kako bi se neko eliminisao iz političkog života. Ucjene imaju i elemente krivičnog djela motivisanog predrasudama po osnovu (pretpostavljene) seksualne orijentacije.

Grad Banja Luka, na čelu sa gradonačelnikom Draškom Stanivukovićem, odbio je da Osmomartovski marš 2023. godine uvrsti u gradsku manifestaciju “Mart mjesec žena” jer, kako su naveli, strahuju da bi se na skupu

³⁶ Klix.ba; Preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/stanivukovic-gay-parada-je-dovoljna-u-sarajevu-u-banjoj-luci-toga-nece-biti/201128092> (14.11.2023.)

³⁷ Dnevnik.ba <https://www.dnevnik.ba/vijesti/nakon-pustanja-u-promet-privatne-gay-porno-snimke-bliskog-suradnika-gradonacelnika-banje-luke-majka-mu-je-poslala-znakovitu-poruku-2622792> (18.11.2023.)

mogla pojaviti obilježja LGBTI zajednice i ukrajinske zastave. Kada je najavljen događaj, i to projekcija filma, koji su organizovali članovi i članice Bh. povorke ponosa, Draško Stanivuković je izjavio: “*Težimo patrijarhalnim, tradicionalnim, porodičnim odnosima i znamo šta je naša vjera i identitet našeg naroda. U redu, to neko radi tamo u Sarajevu i neka radi. Ovdje ne bismo dopustili tako nešto.*”³⁸

Nedugo nakon toga, desio se napad na aktiviste i aktivistice Bh. povorke ponosa, kao i novinare i novinarku, a Stanivuković nije preuzeo odgovornost za napade zbog svojih izjava.

“Svako ko želi da pravi drugačije, on hoće da pravi neku drugu predstavu koja se uklapa u njegovu politiku, njegove zamisli svijeta i samo taj vidi nasilje. U jednom gradu u kojem živi 200 000 stanovnika, desi se to. Naravno da je nulta tolerancija i da smo mi osudili to. Ministarstvo unutrašnjih poslova, ja sam često kritičar njihovog rada i pristupa, postoji vjerovatno jedan dio stručnih ljudi koji je rekao da takav događaj nije siguran i nemojte da to bude. I onda je iz tog proisteklo to što se desilo. Ti koji su odgovorni, biće privedeni, odgovaraće pred svim organima i moraju odgovarati, nema sumnje u to. Ali isto tako, nemojte da nama ne date pravo da imamo stav, svoje mišljenje da mi koji vodimo grad i RS damo svoj stav, koje vrijednosti treba da se promovišu na parking, u centru grada, u gradskim i republičkim institucijama. Ako neko misli drugačije, to je njegov stav”,³⁹ kazao je Stanivuković komentarišući napad na LGBTI aktiviste.

Na najavljeni zakon Milorada Dodika, gdje bi se pripadnicima LGBTI organizacija zabranio prilaz obrazovnim ustanovama, Mladen Ivanić, počasni predsjednik PDP-a, na N1 je izjavio:

“Generalno kad pogledate šta radi, on pokušava zakonom o stranom finansiranju proglasiti špijunom svakog ko dobiva takav novac. Tako i sa zakonom o kleveti onemogućava kritičku misao. LGBT je očito vrlo osjetljiva tema. Osuđujem one koji kažu da se LGBT treba izolovati iz društva. Ne

³⁸ Oslobođenje; preuzeto: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/stanivukovic-o-bh-povorc-ponos-banja-luka-nema-zelju-da-bude-mjesto-za-tako-nesto-sarajevo-je-dovoljno-844585> (28.11.2023.)

³⁹ Raport.ba; preuzeto: <https://raport.ba/stanivukovic-o-napadu-na-lgbt-aktiviste-neka-svijet-ide-tim-pravcem-mi-imamo-svoj-pravac/> (28.11.2023.)

mogu nikada stajati iza takvih neljudskih poteza. Očito Dodik želi praviti društvo kako ga on vidi, a ne kakvo se gradi u svijetu.”⁴⁰

5.10. Savez nezavisnih socijaldemokrata

Srđan Mazalica, tadašnji poslanik Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD) u Narodnoj skupštini RS, kazao je nakon održavanja prve Bh. povorke ponosa da ne bi šetao ako bi se ona sutra dogodila u Banjoj Luci. On smatra da su to *“teme koje se vještački guraju u prvi plan”*.

“Traži se da svi imamo mišljenje o tome. To je jedna tema o kojoj mogu da imam privatni stav koji ne želim da iznosim. Politički stav o tome treba da definišu stranke. Ja sam za poštovanje prava svih, pogotovo manjina, pa i seksualnih grupa, ali ne vidim nekog smisla u politizaciji tih pitanja”,⁴¹ istakao je Mazalica.

Milorad Dodik, predsjednik entiteta Republika Srpska i predsjednik SNSD-a, na desničarskom samitu u Budimpešti održanom 2021. godine poručio je da LGBTQ osobe nameću svoje vrijednosti, na šta su prisutni reagovali aplauzom.

“Kako je moguće - ja to mogu da govorim, jer mi svakako nećemo biti primljeni u Evropsku uniju pa ne moram da se ulagujem i da pričam ono što želite da čujete. Naprosto, mislim da Evropa mora da promijeni svoj pristup. Kako je moguće da ja ne mogu govoriti i da je politički nekorektno govoriti da je majka žena, a otac muškarac. Izvinite, ja to ne mogu naučiti. Ne da mi logika u glavu. Ne, nije ok. Oni meni hoće da nametne svoje vrijednosti, a ja bježim od toga. Nemoj da me diraš, bolan. Skloni se od mene, radi šta hoćeš, ali nemoj mene da diraš. I sad sam ja nekorektan, a oni korektni...”,⁴² rekao je Dodik na ovom samitu, što su prenijeli mnogi mediji. Milorad Dodik usprotivio se događaju koji je trebao biti održan u Banjoj Luci u 2023. godini, odnosno projekciji filma koju su organizovali članovi i članice Organizacionog odbora Bh. povorke ponosa. Događaj se pokušao

⁴⁰ N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/ivanic-postoji-dogovor-izmedju-dodika-i-stranaca-slomit-ce-se-kao-djukanovic/> (12.12.2023.)

⁴¹ Banjaluka.net; preuzeto: <https://banjaluka.net/politicari-o-lgbt-paradi-u-banjalucistanivukovic-protiv-mektic-zabrinut-vukanovic-i-mazalica-oprezni/> (08.11.2023.)

⁴² Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/dodik-zbog-stavova-o-lgbt-osobamadobio-gromoglasne-aplauze-na-demografskom-samitu-u-budimpesti/210923164> (12.12.2023.)

predstaviti kroz različite narative, a glavni je bio da se želi održati povorka ponosa u Banjoj Luci, što nije bilo tačno.

“Veliki broj udruženja i organizacija pisao mi je proteklih dana izražavajući zabrinutost i veliku zabrinutost zbog najave održavanja aktivnosti u sklopu Parade ponosa u Banjaluci”,⁴³ napisao je Milorad Dodik na svom Twitter profilu, sadašnjoj društvenoj mreži X.

Nakon napada na aktiviste i aktivistice Bh. povorke ponosa, Milorad Dodik nije preuzeo odgovornost za napade, te je izjavio: *“Okupi se neka grupa ovih homoseksualnih organizacija, gori čitav svijet. Jeste, tačno je, Milorad Dodik je dobio najmanje 15 pisama raznih udruženja, koje se bave tradicijom i koje se bave obrazovanjem, da to njih uznemirava. Onda smo rekli, ljudi, daj nemojte to raditi. Druga stvar, 95 posto tih koji bi učestvovali u tim manifestacijama u Banjoj Luci, tih homoseksualnih, dolaze sa strane.”*⁴⁴

Ubrzo je Milorad Dodik najavio izuzetno sporan zakon, kojim se, kako je naveo, LGBT osobama zabranjuje prilaz obrazovnim institucijama.

“Republika Srpska će u narednih nekoliko mjeseci donijet zakon u kojem će pripadnicima LGBT organizacija zabraniti prilaz obrazovnim ustanovama. Znači, vrtići, škole, fakulteti, neće moći da rade, neće moći da prilaze, neće moći da vrše propagandu. Zašto mislite da mi nemamo pravo da to uradimo”,⁴⁵ izjavio je Milorad Dodik.

Sanja Vulić, članica SNSD-a i zastupnica u Parlamentu BiH, iskoristila je zabrane održavanja Europrajda u susjednoj Srbiji za obračunavanje sa političkim protivnicima, te je 2022. godine izjavila:

“Svako od nas ima pravo na izbor i svoj život, ali vjerujem da pripadnici LGBT populacije neće dozvoliti da budu zloupotrebljeni. Jelena Trivić bi podržala ‘Evroprajd’ kako bi pripadnici LGBT dali svoj glas baš njoj. Imajući u vidu da sve različite seksualne i polno/rodne osobe odlikuje hrabrost,

⁴³ Twitter (X); preuzeto: <https://twitter.com/MiloradDodik/status/1636367350197780480> (28.11.2023.)

⁴⁴ Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/milorad-dodik-planira-novu-izmjenu-zakona-lgbt-aktivistima-zabrana-prilaza-skolama-i-fakultetima/489262> (28.11.2023.)

⁴⁵ Oslobođenje; preuzeto: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/dodik-o-lgbt-zajednici-zakonom-cemo-im-zabraniti-prilaz-skolama-i-vrticima-846746> (28.11.2023.)

*odlučnost i samosvjesnost, uvjerene sam da neće sebi dozvoliti da budu zloupotrebjeni od žene koja nema poštovanja ni prema čemu, niti prema bilo kome.*⁴⁶

5.11. Za pravdu i red

Tadašnji poslanik SDS-a u Narodnoj skupštini RS, a sadašnji lider pokreta “Za pravdu i red“, Nebojša Vukanović, smatra kako je održavanje prve Bh. povorka ponosa veoma “*nezgodno pitanje*”. Istakao je da podržava zaštitu i poštovanje svih ljudskih i građanskih prava koja su propisana Ustavom i evropskim konvencijama.

“Održavanje parada doprinosi podizanju tenzija među građanima. Nemam ništa protiv okupljanja, ali plašim se da je to kontraproduktivno i da to do- vodi samo do netrpeljivosti prema toj populaciji. Ne bih zabranjivao, ali ne bih ni prisustvovao takvim događajima”,⁴⁷ kazao je Vukanović.

Nebojša Vukanović je u intervjuu za eTrafiku odgovorio na pitanje koje se tiče održavanja Bh. povorke ponosa.

“Ja ne mogu braniti nešto što je dozvoljeno zakonom. Ako policija i insti- tucije koje odlučuju o tome kažu da se može održati ili ne, ko smo mi da selektivno primjenjujemo zakon i pravdu? Mislim da je, prije nego što su te grupe počele da vrše javni pritisak, njihov položaj bio bolji jer nismo društvo u kojem su takve stvari javno prihvatljive. Niko ne brani tim ljudima da imaju svoj život, ali ne vidim ni potrebu da se bore nekim javnim mani- festacijama. Tim istupima sebi prave mnogo problema i još dugo će, u našem društvu, biti takvo stanje kakvo je trenutno i čime dolazi do brojnih reakcija ljudi”,⁴⁸ rekao je Vukanović.

⁴⁶ Večernje novosti; preuzeto: <https://vecernjenovosti.ba/95203/izbori-2022/bez-dlake-na-jeziku-sanja-vulic-ostro-isprozivala-jelenu-trivic/> (28.11.2023.)

⁴⁷ Srpskacafe.com; preuzeto: <https://srpskacafe.com/2021/08/sc-pita-da-li-biste-podrzali-paradu-ponosa-u-banjaluci/> (08.11.2023.)

⁴⁸ eTrafika; preuzeto: <https://www.etraфика.net/drustvo/86663/nebojsa-vukanovic-za-etraфика-potrebno-smanjiti-jaz-između-siromasnih-i-bogatih/> (10.11.2023.)

VI TABELARNI PRIKAZ POŠTOVANJA LJUDSKIH PRAVA LGBTI OSOBA U BIH IZABRANIH ZASTUPNIKA I ZASTUPNICA

Nema dovoljno podataka o stavovima prema ljudskim pravima LGBTI osoba	
Negativni stavovi prema ljudskim pravima LGBTI osoba	
Umjereni stavovi prema ljudskim pravima LGBTI osoba	
Pozitivni stavovi prema ljudskim pravima LGBTI osoba	

Tabela 4. Ocjene za parlamentarne političke stranke na osnovu prikupljenih podataka u medijima

Potpuno nepoštovanje ljudskih prava LGBTI osoba	1
Djelimično nepoštovanje ljudskih prava LGBTI osoba	2
Uglavnom neutralni stavovi o ljudskim pravima LGBTI osoba	3
Djelimično poštovanje ljudskih prava LGBTI osoba	4
Potpuno poštovanje ljudskih prava LGBTI osoba	5

Tabela 5. Raspon ocjena za parlamentarne političke stranke na osnovu prikupljenih podataka u medijima

6.1. Stavovi političkih stranaka/klubova zastupljenih u Predstavničkom domu parlamentarne skupštine BiH prema dostupnim podacima kroz medije

Klub poslanika Srpske demokratske stranke, Partije demokratskog progresa i Za pravdu i red		
Klub poslanika Naše Stranke i Bosanskohercegovačke inicijative Kasumović Fuad	5	
Klub poslanika Demokratske fronte		
Klub poslanika Stranke demokratske akcije	1	
Klub poslanika Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske seljačke stranke Bosne i Hercegovine, Hrvatske kršćanske demokratske unije Bosne i Hercegovine; Hrvatske stranke prava BiH – HNS, Hrvatske stranke prava dr. Ante Starčević Bosne i Hercegovine, Hrvatske demokratske unije Bosne i Hercegovine		
Klub poslanika Socijaldemokratske partije BiH	4	
Klub poslanika stranke Narod i Pravda	2	
Klub poslanika Saveza nezavisnih socijaldemokrata	1	
Klub poslanika Srpski klub		

Tabela 6. Ocjene za političke stranke/klubove zastupljene u Predstavničkom domu parlamentarne skupštine BiH prema dostupnim podacima kroz medije

6.2. Stavovi političkih stranaka/klubova zastupljenih u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH prema dostupnim podacima kroz medije

Stranka demokratske akcije	1	
Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine, HSSSR, Hrvatska seljačka stranka Bosne i Hercegovine, Hrvatska stranka prava BiH, Hrvatska kršćanska demokratska unija Bosne i Hercegovine, Hrvatska stranka prava dr. Ante Starčević Bosne i Hercegovine, Hrvatska demokratska unija Bosne i Hercegovine, Hrvatska stranka prava Herceg-Bosne, HRAST i Hrvatska nezavisna lista		
Socijaldemokratska partija BiH	4	
Željko Komšić – Za građansku državu (DF/GS)	3	
Povjerenje! (Narod i Pravda, SPU BiH)	2	
Naša stranka	5	
NES – Za europsku BiH		
Stranka za Bosnu i Hercegovinu		
Hrvatska demokratska zajednica 1990		
Bosanskohercegovačka inicijativa – Kasumović Fuad		
Hrvatski nacionalni pomak		
Hrvatska republikanska stranka		
Pokret demokratske akcije		
Pomak – pokret za modernu i aktivnu Krajinu		

Tabela 7. Ocjene za političke stranke/klubove zastupljene u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH prema dostupnim podacima kroz medije

6.3. Stavovi političkih stranaka/klubova zastupljenih u *Narodnoj skupštini Republike Srpske* prema dostupnim podacima kroz medije

Klub poslanika Saveza nezavisnih socijaldemokrata	1	
Klub poslanika SDS-a		
Klub poslanika PDP-a	2	
Klub poslanika DEMOS-a		
Klub poslanika Socijalističke partije		
Klub poslanika Narodne partije Srpske		
Klub poslanika Ujedinjene Srpske		
Klub poslanika Za pravdu i red	3	
Poslanička grupa Socijalističke partije Srpske		
Poslanička grupa Pokret za Državu		
Poslanička grupa DNS-a		
Poslanička grupa Narodnog fronta		

Tabela 8. Ocjene za političke stranke/klubove zastupljene u Narodnoj skupštini Republike Srpske prema dostupnim podacima kroz medije

VII ZAKLJUČAK

Korištenjem dvije različite metodologije istraživanja došlo se do djelimičnih podataka o znanju, stavovima i percepciji zastupnika i zastupnica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba u BiH.

Prvom metodologijom istraživala su se znanja trenutnih zastupnika i zastupnica Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH i Narodne skupštine Republike Srpske o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba, prepoznavanju dominantnih stereotipa o LGBTI osobama, poznavanju zakonodavstva u BiH koje štiti ovu zajednicu, ali i generalni stavovi o ljudskim pravima LGBTI osoba u BiH. Samo 5 zastupnika_ca je ispunilo upitnik, a velika većina njih je odbila i nakon što su više puta kontaktirani putem službenih e-mail adresa. Odbijanje da ispune upitnik i ovakav neodgovoran odnos može se pripisati niskom stepenu razumijevanja ljudskih prava LGBTI osoba, manjku svijesti o važnosti poboljšanja ljudskih prava ove manjinske zajednice u bh. društvu, ali i održavanju odnosa sa homofobnim/bifobnim/transfobnim biračima.

Drugom metodologijom, odnosno proširenom metodologijom analize medijskih sadržaja došlo se do jasnijih stavova zastupnika_ca i političara_ki iz ključnih oblasti kao što su: istospolna partnerstva, sloboda okupljanja LGBTI osoba, nasilje i diskriminacija prema LGBTI osobama i podsticanje na nasilje kroz medije, prava transrodnih osoba, stereotipi o LGBTI osobama, poznavanje zakonodavstva koje štiti LGBTI osobe, kao i druge relevantne teme. Prikupljali su se medijski istupi zastupnika i zastupnica, odnosno političara i političarki od početka 2019. do kraja jula 2023. godine.

Političke stranke čiji su članovi i članice uglavnom javno izražavale negativne stavove prema ljudskim pravima LGBTI osoba su: Stranka demokratske akcije, stranka Narod i Pravda, Savez nezavisnih socijaldemokrata i Partija demokratskog progresa. Treba napomenuti da su pojedini članovi i članice ovih stranaka imali i pozitivne stavove u pogledu poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba.

Članovi i članice političkih stranaka koje poštuju ljudska prava LGBTI osoba su: Naša stranka, Socijaldemokratska partija, kao i Aida Baručija, zastupnica u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine, članica Bosanskohercegovačke inicijative Kasumović Fuad, koja je ispunila upitnik i pokazala visok nivo znanja i poštovanja ljudskih prava LGBTI osoba. Treba istaći i Socijaldemokratsku partiju, u kojoj samo pojedini članovi i članice

poštuju ljudska prava LGBTI osoba. Političke stranke čiji su članovi i članice uglavnom imali neutralne stavove o ljudskim pravima LGBTI osoba su: pokret “Za pravdu i red“, Demokratska fronta i Građanski savez. Treba napomenuti da su pojedini članovi i članice ovih stranaka imali izrazito negativan stav o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba, dok su drugi isticali svoju podršku.

To što preostale stranke na svaki način odbijaju da govore o ljudskim pravima LGBTI osoba ukazuje na nepoznavanje zakonodavstva u BiH koje štiti LGBTI osobe, i to zbog izrazito homofobičnih birača, generalnog nepoznavanja ljudskih prava, ravnopravnosti i diskriminacije, ali i mnogih drugih razloga. Stoga, ovo istraživanje pomoći će organizacijama civilnog društva, prvenstveno Sarajevskom otvorenom centru, u zagovaračkom procesu, kao i u jačanju kapaciteta izabраниh zastupnika_ca i političara_ki o poštovanju ljudskih prava LGBTI osoba u Bosni i Hercegovini.

IZVORI

1. Banjaluka.net; preuzeto: <https://banjaluka.net/politicari-o-lgbt-paradi-u-banjaluci-stanivukovic-protiv-mektic-zabrinut-vukanovic-i-mazalica-oprezni/>
2. Crna Hronika; preuzeto: <https://crna-hronika.info/politicari-o-paradi-ponosa/35832>
3. Depo.ba; preuzeto: <https://depo.ba/clanak/208962/unuka-alije-izetbegovica-iskazala-podrsku-lgbtq-populaciji-mozda-su-sarajevski-liberali-u-2020-zamijenili-ideologije>
4. Dnevni Avaz; preuzeto: <https://avaz.ba/vijesti/bih/672915/vijecnik-nipa-napao-sdp-i-ns-zbog-parade-ponosa-rijesili-sve-probleme-pa-pogurase-paradu?komentari>
5. Dnevnik.ba <https://www.dnevnik.ba/vijesti/nakon-pustanja-u-promet-privatne-gay-porno-snimke-bliskog-suradnika-gradonacelnika-banjeluke-majka-mu-je-poslala-znakovitu-poruku-2622792>
6. eTrafika; preuzeto: <https://www.etraфика.net/drustvo/86663/nebojsa-vukanovic-za-etrafik-u-potrebno-smanjiti-jaz-izmedu-siromasnih-i-bogatih/>
7. Facebook Elmedin Konaković; preuzeto: <https://www.facebook.com/dinokonakovic.narodipravda.ba/posts/2338534686282500>
8. Fokus.ba; preuzeto: <https://www.fokus.ba/vijesti/bih/adna-pandzic-platit-ce-3-000-km-jer-je-povorku-ponosa-nazvala-povorkom-stida/1882950/>
9. Interview; preuzeto: <https://interview.ba/2021/03/05/aljosa-camparanakon-odlaska-iz-sda-potpuno-smo-porazeni-jer-smo-spali-na-to-danam-vucic-donosi-vitre/>
10. Interview; preuzeto: <https://interview.ba/2021/04/08/nermin-muzurbosnjaci-trpe-jer-je-sebija-nedodirljiva/>
11. Istinomjer.ba; preuzeto: <https://istinomjer.ba/ustav-bih-i-konvencije-o-ljudskim-pravima-na-strani-prve-bh-povorke-ponosa/>
12. Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/fortina-poruka-sa-povorke-ponosa-svako-ima-pravo-da-kaze-svoj-stav-ali-ovo-je-protest-gradjana/220625065>
13. Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/sarajevski-ministar-licni-stav-protiv-povorke-ponosa-objavio-na-stranici-ministarstva/220625047>
14. Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/sda-povorku-lgbt-osoba-u-sarajevu-ne-treba-organizirati/190403022>

15. Klix.ba; Preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/stanivukovic-gay-parada-je-dovoljna-u-sarajevu-u-banjoj-luci-toga-nece-bit/201128092>
16. Klix.ba; preuzeto: <https://www.klix.ba/vijesti/dodik-zbog-stavova-o-lgbt-osobama-dobio-gromoglasne-aplauze-na-demografskom-samitu-u-budimpesti/210923164>
17. LGBTI.ba; preuzeto: <https://lgbti.ba/nakon-najavljene-prve-povorke-ponosa-u-bih-retrospektiva-i-pregled-reakcija/>
18. Media.ba; preuzeto: <https://www.media.ba/bs/mediametar/mediji-opovorci-ponosa-koliko-puta-ponovljena-laz-postaje-istina>
19. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a364106-reakcija-forte-na-poziv-da-se-otkaze-gay-parada/>
20. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a364256-za-i-protiv-andquotpovorke-ponosaandquot/>
21. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a377600-izetbegovic-o-povorci-ponosa-pravo-da-branimo-nas-sistem-vrijednosti/>
22. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/a460169-gs-i-df-se-izvinili-gradjanima-novog-sarajeva-zbog-istupa-adne-pandzic/>
23. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/bh-po-vorka-ponosa-policija-nas-je-ispovicila-huliganima-meta-nam-je-na-celu/>
24. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/ivanic-postoji-dogovor-izmedju-dodika-i-stranaca-slomit-ce-se-kao-djukanovic/>
25. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/mijatovic-o-napadu-nisu-problem-lgbt-aktivisti-vec-peeri-na-vlasti/>
26. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/narod-i-pravda-zeli-da-definise-mjesta-za-javna-okupljanja-u-sarajevu/>
27. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/nasa-stranka-lgbt-populaciji-sloboda-nasilnicima-zatvor/>
28. N1 Bosna i Hercegovina; preuzeto: <https://n1info.ba/vijesti/zahiragic-ovo-je-talacka-kriza-podnosim-incijativu-za-obestecenje-privrednika/>
29. Oslobođenje; preuzeto: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/dodik-o-lgbt-zajednici-zakonom-cemo-im-zabraniti-prilaz-skolama-i-vrticima-846746>
30. Oslobođenje; preuzeto: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/bih/stanivukovic-o-bh-povorci-ponosa-banja-luka-nema-zelju-da-bude-mjesto-za-tako-nesto-sarajevo-je-dovoljno-844585>
31. Povorka Ponosa; preuzeto: <https://povorkaponosa.ba/2022/07/25/trecabh-povorka-ponosa-odrzana-uz-podrsku-drustva-i-opstrukcije-vlasti-i-politicara-ki/>
32. Radio Sarajevo: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i->

- hercegovina/forto-za-radiosarajevoba-lgbt-zajednica-mora-dobiti-vise-od-drustva-u-kojem-placaju-porez/501872
33. Radio Sarajevo; <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/abdulah-skaka-komenirao-odrzavanje-povorke-ponosa-u-sarajevu/332158>
34. Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/institucije-podrzale-bh-povorku-ponosa/426641>
35. Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/uzivo-cetvrta-bh-povorka-ponosa-pocelo-okupljanje-u-sarajevu/501858>
36. Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/manjineba/damir-arnaut-povodom-bh-parade-ponosa-prvi-sam-podrzao-lgbt-prava-u-bih/501835>
37. Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/metromahala/teme/povorka-ponosa-za-i-protiv/332005>
38. Radio Sarajevo; preuzeto: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/milorad-dodik-planira-novu-izmjenu-zakona-lgbt-aktivistima-zabrana-prilaza-skolama-i-fakultetima/489262>
39. Radio Slobodna Evropa; preuzeto: <https://www.slobodnaevropa.org/a/povorka-ponosa-sarajevo-ima-izac/30133620.html>
40. Raport.ba; preuzeto: <https://raport.ba/stanivukovic-o-napadu-na-lgbt-aktiviste-neka-svijet-ide-tim-pravcem-mi-imamo-svoj-pravac/>
41. Source.ba; preuzeto: <https://www.source.ba/clanak/BiH/647958/dt>
42. Srpskacafe.com; preuzeto: <https://srpskacafe.com/2021/08/sc-pita-dali-biste-podrzali-paradu-ponosa-u-banjaluci/>
43. Twitter (X) Naša stranka; preuzeto: <https://twitter.com/NasaStranka-BiH/status/1426509125148631044>
44. Twitter (X); preuzeto: <https://twitter.com/MiloradDodik/status/1636367350197780480>
45. Večernje novosti; preuzeto: <https://vecernjenovosti.ba/95203/izbori-2022/bez-dlake-na-jeziku-sanja-vulic-ostro-isprozivala-jelenu-trivic/>
46. Youtube kanal Harisa Zahiragića; preuzeto: <https://www.youtube.com/watch?v=UeYqQj7Fwyo>
47. ZaštoNe; preuzeto: <https://zastone.ba/povorka-ponosa-nije-parada-i-ekspresija-seksualnosti-vec-borba-za-jednaka-prava-lgbtqi-populacije/>

O AUTORU

Mirnes Bakija magistrirao je komunikologiju na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Već više godina radi kao novinar i saraduje s mnogim medijima u Bosni i Hercegovini i Zapadnom Balkanu: Radio Slobodna Evropa, eTrafika, BIRN, Balkan Insight, Balkan Diskurs, Mediacentar, Tačno.net, Zamisli.ba, LGBTI.ba i drugi. Živi u Sarajevu i trenutno radi kao istraživački novinar na portalu InfoRadar. Kao dugogodišnji aktivista saradivao je sa mnogim organizacijama civilnog društva na unapređenju ljudskih prava, posebno prava marginaliziranih skupina. Usavršavao se i radio u polju digitalnog marketinga, a posljednjih nekoliko godina povremeno je angažovan kao istraživač. Učesnik je mnogih međunarodnih i nacionalnih konferencija, seminara i edukacija. Dobitnik je tri novinarske nagrade, od kojih su dvije o govoru mržnje prema marginaliziranim skupinama.

O SARAJEVSKOM OTVORENOM CENTRU

Sarajevski otvoreni centar (SOC) je organizacija civilnog društva koja radi na unapređenju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini. SOC pokreće i kreira systemske društvene promjene sa naglaskom na rodnu ravnopravnost i položaj LGBTI osoba. Ovdje ćemo istaći samo neka postignuća koja se odnose na ravnopravnost LGBTI osoba i žena. Pored psihosocijalnog i pravnog savjetovanja, nastavili_e smo voditi jedini LGBTI medij u državi – portal www.lgbti.ba. Organizovali_e smo treninge: za policiju, tužilaštva i sudove, s fokusom na teme zločina iz mržnje, govora mržnje i primjene antidiskriminacionog prava; za medicinske stručnjake/stručnjakinje i zdravstvene radnike i radnice, s fokusom na trans specifičnu i trans inkluzivnu prilagodbu spola; za stručnjake_inje iz oblasti mentalnog zdravlja i socijalne zaštite; za LGBTIQ zajednicu. Intenzivno smo radili_e na stvaranju lokalne institucionalne mreže podrške LGBTI osobama u Sarajevu, Tuzli, Zenici, Mostaru, Prijedoru, Bijeljini, na unapređenju seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, prava radnika_ca u vezi s porodijskim/roditeljskim odsustvom, na uvođenju rodno senzitivnog jezika u parlamente i univerzitete, usvajanju i implementaciji kantonalnih gender akcionih planova, ali i podizanju svijesti o rodno zasnovanom nasilju u BiH. Tokom proteklih godina nekoliko naših zakonodavnih i policy inicijativa ušlo je u vladinu ili parlamentarnu proceduru. Svoj zagovarački fokus usmjerili smo na pitanja politika za ravnopravnost žena i LGBTI osoba u BiH, na pitanja reproduktivnih prava žena i muškaraca, roditeljstva u kontekstu usklađivanja privatnog i poslovnog segmenta života, slobode okupljanja LGBTI osoba i unapređivanja institucionalnog okvira za zaštitu od nasilja i diskriminacije, te namjeravamo da nastavimo rad na pitanjima koja se tiču transrodnih osoba, interspolnih osoba, istospolnih zajednica, njihove društvene inkluzije, ali i položaja LGBTI osoba u obrazovanju, zdravstvu, radu i zapošljavanju. Tokom proteklih godina provodili smo i medijske kampanje koje su dosegle preko milion bh. građana i građanki, a organizovali smo i LGBTI filmski festival Merlinka, koji od 2021. godine postaje lokalni festival Kvirhana, u saradnji sa Tuzlanskim otvorenim centrom. Ova publikacija izlazi u okviru edicije “Ljudska prava”, koju objavljuje Sarajevski otvoreni centar.

